

Regeringsuppdrag: Forum för konkursärenden och ärenden om företagsrekonstruktion

Slutrapport

Innehåll

Regeringsuppdrag: Forum för konkursärenden och ärenden om företagsrekonstruktion.....	1
1. Sammanfattning.....	4
2. Bakgrund	6
2.1. Ändrade regler för handläggning av konkurser	6
2.2. Ändrade regler för handläggning av företagsrekonstruktion	7
2.3. Nuvarande forumregler.....	7
3. Regeringens förslag.....	7
4. Domstolsverkets regeringsuppdrag.....	8
4.1. Genomförande av uppdraget	8
4.2. Direktiv för genomförandet av uppdraget	9
5. Statistikuppgifter	10
5.1. Konkurs	10
5.1.1. Antal ansökningar per tingsrätt, genomsnitt 2019–2023.....	10
5.1.2. Återvinning i konkurs.....	12
5.1.3. Antal överklaganden per hovrätt, genomsnitt 2022–2023.....	12
5.1.4. Analys och slutsatser.....	13
5.2. Företagsrekonstruktion	13
5.2.1. Antal ansökningar per tingsrätt 2019–2023	13
5.2.2. Antal överklaganden per hovrätt 2022–2023.....	14
5.2.3. Analys och slutsatser.....	14
6. Konkursforum: Domstolsverkets överväganden och förslag	15
6.1. Domstolsverkets remitterade förslag.....	15
6.2. Domstolsverkets förslag i första hand: <i>En reform innebärande en koncentration av handläggningen av konkursärenden till färre domstolar bör inte genomföras</i>	16
6.2.1. Tidigare utredningar om behovet av koncentration.....	17
6.2.2. Finns det brister i tingsrätternas hantering av konkursärenden?17	
6.2.3. Föreligger behov av effektivisering av handläggningen?.....	18
6.2.4. Genomförandet av Ds 2019:31 <i>Konkursförandet</i>	18
6.2.5. Ett tydligt stöd för behovet av koncentration saknas	20
6.3. Domstolsverkets förslag till koncentration	21
6.3.1. Utgångspunkter att beakta vid ett eventuellt genomförande av reformen	21
6.3.2. Alternativ 1: Åtta tingsrätter ges behörighet.....	25
6.3.3. Alternativ 2: 25 tingsrätter ges behörighet	29
6.3.4. Forum för överklagande	36
6.3.5. Anknätningskriterier.....	37
6.4. Angående återvinningsmålen	37

7.	Behörighet att handlägga ärenden om företagsrekonstruktion – överväganden och förslag	38
7.1.	Domstolsverkets remitterade förslag.....	38
7.2.	Överväganden.....	39
7.2.1.	Konkursärenden och ärenden om företagsrekonstruktion behöver inte handläggas vid samma domstolar	39
7.2.2.	Stockholms tingsrätt bör inte få exklusiv behörighet	40
7.2.3.	En tingsrätt per hovrättsområde innebär en för liten koncentration	40
7.2.4.	Domstolsverkets förslag: <i>Tre tingsrätter bör ges behörighet</i>	41
7.2.5.	Forum för överklagande	43
7.2.6.	Anknytningskriterier.....	44
8.	Konsekvenser	44
8.1.	Konsekvenser för domstolarna	44
8.1.1.	Tingsrätterna	44
8.1.2.	Hovrätterna	45
8.2.	Konsekvenser för Domstolsverket.....	46
8.3.	Utbildning av notarier och fiskaler	46
8.4.	Konsekvenser för konkurstillsynen	46
8.5.	Konsekvenser för konkursförvaltare och rekonstruktörer.....	47
8.6.	Konsekvenser för konkurssökandena.....	47
8.7.	Konsekvenser för konkursgäldenärerna	47
8.8.	Konsekvenser för de företag som ska genomgå rekonstruktion...	48
8.9.	Konsekvenser för övriga aktörer och allmänheten.....	48
9.	Tid för genomförande och övergångsbestämmelser.....	48

1. Sammanfattning

Domstolsverket har fått i uppdrag att lämna förslag på vilka tingsrätter som ska vara behöriga att pröva frågor om konkurs och företagsrekonstruktion (regeringsbeslut den 23 november 2023, Ju2023/02624).

Domstolsverket har inför framtagandet av rapporten, och de förslag som lämnas i fråga om vilka domstolar som ska vara behöriga att handlägga konkursärenden och ärenden om företagsrekonstruktion, tagit fram en rad olika alternativa lösningar. Dessa alternativ har remitterats till alla tingsrätter och hovrätter. Samtliga domstolar har besvarat remissen och Domstolsverket uppfattar, utifrån omfattningen av de svar som lämnats, att engagemanget för frågan har varit mycket stort på domstolarna. Någon domstolsgemensam linje har dock inte kunnat utläsas. I många frågor ger domstolarna uttryck för rakt motsatta synpunkter, särskilt i frågor om hur olika parametrar som har betydelse för graden av koncentration, ska viktas mot varandra. Flera domstolar anser att en hög grad av koncentration skulle vara till nytta medan andra anser att koncentrationen bör vara liten eller att någon förändring inte borde genomföras överhuvudtaget.

Domstolsverket har även haft samråd med myndigheter och organisationer som berörs av en förändring i fråga om forum för de aktuella ärendetyperna. Inte heller har i dessa samråd funnits enighet om vad som kan anses vara den bästa lösningen.

Mot bakgrund av de många insiktsfulla och angelägna synpunkter som lämnats har Domstolsverket gjort förnyade överväganden. De förslag som lämnas till regeringen överensstämmer därför inte med de förslag som remitterades till domstolarna.

När det gäller forum för konkursärenden föreslår Domstolsverket i första hand att samtliga tingsrätter och hovrätter även fortsättningsvis ska vara behöriga att handlägga konkursfrågor. Skälen för att detta förslag förespråkas är i huvudsak att det inte framkommit något som tyder på att en koncentration skulle leda till en effektivisering eller kompetenshöjning i fråga om domstolarnas hantering av konkursärendena. Det finns dessutom risker kopplade till ett genomförande av en koncentration, bl.a. negativa följder för möjligheten att rekrytera domare, kompetens- och effektivitetsförluster och ökade kostnader. En koncentration till färre domstolar kan även innebära att färre notarier kommer i kontakt med konkursfrågor inom ramen för notarieutbildningen, vilket i förlängningen kan leda till negativa verkningar för konkursförvaltarverksamheten genom minskade möjligheter att rekrytera på vissa håll, utebliven etablering på vissa orter och en minskad närhet till de verksamheter som försätts i konkurs. Detta kan få till följd att konkurshanteringen fördyras och att värden går förlorade. Vidare framstår det som oklart i vilken mån de kommande förändringarna i konkurslagen kommer att påverka domstolarna. Innan förändringarna är genomförda och effekterna analyserade kan något väl underbyggt förslag till koncentration inte lämnas. Regeringen har i uppdraget till Domstolsverket dessutom inte tydliggjort hur den ser på behovet av koncentration, vilket ytterligare försvårat för möjligheten att lämna förslag.

Mot bakgrund av dessa risker och de osäkerheter som föreligger i fråga om den kommande konkursreformens anser Domstolsverket att någon förändring i fråga om behörighet att handlägga konkursärenden inte bör genomföras. Under alla omständigheter bör regeringen, i vart fall, avvakta

med att ta frågan vidare till dess att förslagen i Ds 2019:31 är genomförda och effekterna av dessa förändringar är utvärderade.

För det fall regeringen önskar gå vidare med frågan om koncentration presenterar Domstolsverket två förslag till möjliga lösningar, varav det andra, i sådana fall, förespråkas. Det första förslaget innebär att i huvudsak en tingsrätt per hovrättsområde ges behörighet. Det andra förslaget innebär att 25 tingsrätter ges behörighet. Överklagande ska, i båda förslagen, ske till ordinarie hovrätt. Domstolsverket anser att det andra förslaget bäst svarar mot syftena bakom uppdraget samtidigt som risken att koncentrationen får negativa följder minskar jämfört med en högre grad av koncentration (jfr. det första alternativet).

Förslaget som innebär att 25 tingsrätter ges behörighet har tagits fram efter en omsorgsfull genomgång av remissutfallet och vad som framkommit vid samråden. Nya överväganden har gjorts och förslaget avspeglar, så långt det är möjligt, de många olika synpunkter som lämnats. Det har, på grund av den knappa uppdragstiden, inte remitterats till domstolarna eller varit föremål för samråd med myndigheter och organisationer.

Domstolsverket anser vidare att konkursrelaterade mål och ärenden, inklusive mål om återvinning i konkurs, under alla förhållanden, även fortsättningsvis ska handläggas i enlighet med nuvarande forumbestämmelser. Detta ställningstagande bottnar i att Domstolsverket, i likhet med många domstolar, inte anser att det finns tillräckliga skäl att göra en ändring i fråga om denna måltyp. Återvinningsmålen är en väsentlig del av den centrala civilrätten och även om de kan vara både komplexa och vidlyftiga så skiljer de sig inte i tillräcklig mån från andra typer av komplicerade tvistemål som handläggs i tingsrätt. Landets domare är mycket kompetenta och handläggningen är redan tillräckligt rättssäker och effektiv.

I fråga om behörighet att handlägga ärenden om företagsrekonstruktion förespråkar Domstolsverket en lösning som innebär att behörighet ges till tre tingsrätter; Stockholms tingsrätt, Göteborgs tingsrätt och Malmö tingsrätt. Överklagande ska ske till respektive tingsrätts överinstans, dvs. Svea hovrätt, Hovrätten för Västra Sverige och Hovrätten över Skåne och Blekinge. Förslaget motsvarar i princip ett remitterat förslag innebärande att fyra domstolar skulle ges behörighet. Mot bakgrund av den återkoppling som inkommit i fråga om möjligheterna att förflytta sig mellan orter i norra Sverige jämfört med att åka till Stockholm för eventuell inställelse i domstol, har Domstolsverket bedömt att det vore mer fördelaktigt om ärendehandläggningen för denna del av Sverige förlades till Stockholm.

I fråga om anknytningskriterier är det Domstolsverkets uppfattning att den ort där gäldenären svarar i tvistemål fortsatt ska vara avgörande för valet av forum.

Domstolsverket föreslår att det införs övergångsbestämmelser som innebär att pågående ärenden om konkurs och företagsrekonstruktion fortsatt ska handläggas i den domstol där ärendet inleddes och att de nya forumbestämmelserna endast ska tillämpas på ärenden som inkommer efter ikraftträdandet.

När de gäller tiden för genomförande menar Domstolsverket att tiden är beroende av vilken lösning som regeringen väljer att gå vidare med. En större förändring kräver mer tid för att ställa om domstolarnas verksamhet. I det fall regeringen anser att en stark koncentration bör genomföras är det Domstolsverkets bedömning att reformen bör genomföras två år efter beslut

om införande. Om regeringen föredrar förslaget med 25 tingsrätter bedömer Domstolsverket att det endast behövs ett år från beslut om införande.

För reformen rörande forum för ärenden om företagsrekonstruktion bedömer Domstolsverket att reformen kan träda i kraft sex månader efter beslut om införande.

Reformen bör, under alla förhållanden, inte träda i kraft i samband med långvarig sommarledighet, och helst vid ett årsskifte.

2. Bakgrund

2.1. Ändrade regler för handläggning av konkurser

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2021 har delar av tingsrättens handläggning av konkursärenden flyttats över från tingsrätten till konkursförvaltaren. Framst handlar det om att edgångssammanträden, där gäldenären avlägger konkursbouppteckningseden, inte längre ska hållas vid tingsrätten. I stället ska gäldenären bekräfta konkursbouppteckningens riktighet vid ett sammanträde hos förvaltaren. Det finns emellertid alltid en möjlighet för förvaltaren att begära att gäldenären ska avlägga eden vid tingsrätten.

I departementspromemorian *Konkursförfarandet* (Ds 2019:31) föreslås ytterligare ändringar som, om de genomförs, skulle innebära att huvuddelen av handläggningen överförs till Jurist- och konkurstillsynsenheten¹ vid Kronofogdemyndigheten och konkursförvaltaren.

Enligt förslaget ska konkurstillsynsenheten överta tingsrättens roll att pröva förvaltarens arvode, fastställa utdelningsförslag och besluta om avskrivning av konkurser. Konkursförvaltaren ska dock ha en möjlighet att överklaga konkurstillsynsenhetens beslut till tingsrätten.

Konkursförvaltaren föreslås även sköta hela proceduren i bevakningsförfarandena, vilket bland annat innebär att bevakningarna (som idag skickas till tingsrätten) ska skickas direkt till förvaltaren, som också handlägger tvistiga bevakningar. I de fall där förlikningar inte kan träffas ska tvisten dock lösas av tingsrätten.

Tingsrätten ska även fortsättningsvis besluta om konkurs samt utse konkursförvaltare.

Regeringen har aviserat att man avser att gå vidare med förslagen i promemorian. Syftet med ändringarna är att åstadkomma ett mer effektivt och ändamålsenligt konkursförfarande.²

Ändringarna i konkurslagen (1987:672) kommer att innebära att tingsrätternas roll renodlas till att framför allt handlägga tvistiga frågor och att domstolarna inte längre kommer att vara involverade löpande i konkursens olika steg. Detta kommer att leda till att tingsrätterna i betydligt mindre utsträckning än idag hanterar konkursfrågor. Framför allt är det de enklare typerna av frågor som inte längre kommer att prövas i domstol. De

¹ Tidigare *Tillsynsmyndigheten i konkurser*, TSM.

² Se Ds 2019:31 *Konkursförfarandet* och prop. 2020/21:148 *En effektivare konkurshantering*.

frågor som fortsatt ska prövas av domstolarna är de av mer komplicerad karaktär samt frågor som är tvistiga.

2.2. Ändrade regler för handläggning av företagsrekonstruktion

Förfarandet avseende företagsrekonstruktioner har nyligen setts över. Den nya lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion trädde i kraft den 1 augusti 2022 och innebär att förfarandet kring företagsrekonstruktion förändrats på flera sätt.

Några av de mest väsentliga ändringarna är att det ställs högre krav för att beviljas företagsrekonstruktion samt att rekonstruktionsplanen kan få bindande verkan och kan dessutom innehålla ytterligare verktyg utöver skuldnedskrivning. Därutöver innehåller lagen nya regler om rekonstruktionsbolagets avtal och den ställer skärpta krav på rekonstruktören.

För domstolarna har det nya regelverket inneburit att större krav ställs på de domare som handlägger ärenden om företagsrekonstruktion. Domstolen har fått en mer aktiv roll i processen och prövar nu fler och mer komplicerade frågor jämfört med tidigare. Inte minst det nya planförfarandet (tidigare ackordsförfarandet) aktualiserar ett flertal svåra frågor för rätten att ta ställning till. Samtidigt är antalet ärenden få.

2.3. Nuvarande forumregler

Enligt nuvarande regelverk är alla 48 tingsrätter behöriga att handlägga ansökningar om konkurs och företagsrekonstruktion.

Forumregeln för konkurser finns i 2 kap. 1 § första meningen konkurslagen. Enligt bestämmelsen ska en ansökan om konkurs göras till den tingsrätt där gäldenären svarar i tvistemål som angår betalningsskyldighet i allmänhet. Detta är i regel tingsrätten i den ort där gäldenären har hemvist eller säte (jfr 10 kap. 1 § rättegångsbalken).

I fråga om företagsrekonstruktioner framgår av 2 kap. 1 § lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion att ansökan ska ges in till tingsrätten. Av 2 kap. 2 § följer att regeringen med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan om företagsrekonstruktion. I 4 § förordning (2022:1328) om företagsrekonstruktion föreskrivs att ansökan om företagsrekonstruktion enligt lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion, i likhet med vad som gäller för ansökan om konkurs, ska ges in till den tingsrätt där gäldenären svarar i tvistemål som gäller betalningsskyldighet i allmänhet.

3. Regeringens förslag

I departementspromemorian *Konkursförfarandet* (Ds 2019:31) gjordes bedömningen att konkursärenden bör handläggas av färre tingsrätter än idag, förslagsvis en tingsrätt i varje län. Regeringen föreslog därför en lagändring som möjliggör för regeringen att besluta om en koncentration till

vissa tingsrätter. Det föreslogs vidare att alla konkursmål, inklusive mål om återvinning, ska bli föremål för samma koncentration.³

I fråga om ärenden om företagsrekonstruktion uttalades i förarbetena till den nya lagen att antalet tingsrätter som handlägger ärenden om företagsrekonstruktion bör minskas.⁴ I den nya lagen infördes därför en möjlighet för regeringen att besluta om koncentration av dessa ärenden till vissa tingsrätter.

4. Domstolsverkets regeringsuppdrag

4.1. Genomförande av uppdraget

Domstolsverket har fått i uppdrag att lämna förslag på vilka tingsrätter som ska vara behöriga att pröva konkursfrågor respektive ärende om företagsrekonstruktion. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Justitiedepartementet) senast den 3 juni 2024.

Enligt uppdragsdirektivet ska Domstolsverket vid genomförandet av uppdraget inhämta synpunkter från berörda domstolar samt myndigheter och organisationer som bedöms lämpliga, såsom Arbetsgivarverket, Sveriges advokatsamfund och Rekonstruktörs- och konkursförvaltarkollegiet i Sverige. Vidare ska Domstolsverket hålla Regeringskansliet (Justitiedepartementet) informerat om hur arbetet med uppdraget fortskrider.

Det har tillsatts en styrgrupp. Beställare och ordförande för styrgruppen är utvecklingsdirektören och avdelningschefen Klara Lutti (Avdelningen för domstolsutveckling, Domstolsverket). I styrgruppen ingår även rätts- och avdelningschefen Peter Islander (Rättsavdelningen, Domstolsverket), enhetschefen David Harrby (Enheten för verksamhetsutveckling, Avdelningen för domstolsutveckling, Domstolsverket) samt lagmannen för Växjö tingsrätt Lars-Olle Larsson och lagmannen för Ångermanlands tingsrätt Magnus Wiklund.

Domstolsverket har även tillsatt en uppdragsgrupp bestående av medarbetare med kompetenser inom juridik, statistik och analys samt HR. Uppdragsgruppen leds av en uppdragsledare.

Domstolsverket har inhämtat statistik avseende inflödet av ärenden om konkurs och företagsrekonstruktion. Efter analys av statistiken och avstämning med projektets styrgrupp har preliminära förslag tagits fram. Förslagen har skickats på remiss till samtliga tingsrätter och hovrätter. Remisstiden löpte till den 28 mars 2024.

Domstolsverket har under mars och april månad 2024 samrått med särskilt berörda organisationer och myndigheter.

Därefter har inkomna synpunkter analyserats och nya överväganden gjorts internt inom styrgruppen. Nya förslag har tagits fram i samråd med Domstolsverkets generaldirektör.⁵

³ Ds 2019:31 *Konkursförfarandet* s. 394–404.

⁴ Prop. 2021/22:215 s. 333.

⁵ Full enighet om vilka förslag som ska lämnas har inte kunnat uppnås inom styrgruppen. Magnus Wiklund står inte bakom det framlagda förslaget i andra hand (25 domstolar), utan förespråkar, i det fall någon koncentration

Det reviderade förslaget har föredragits för generaldirektören den 21 maj 2024. I samband med föredragningen har generaldirektören tagit slutlig ställning till de förslag som ska presenteras för regeringen.

4.2. Direktiv för genomförandet av uppdraget

Regeringen har vid givandet av uppdraget gett följande direktiv:⁶

”Handläggningen av konkursärenden och ärenden om företagsrekonstruktion präglas av högt ställda krav på effektivitet och kompetens. Detta gäller särskilt efter införandet av den nya lagen om företagsrekonstruktion 2022 och vid ett genomförande av förslagen i departementspromemorian om konkursförfarandet. En ledstjärna för Domstolsverket vid genomförandet av uppdraget bör därför vara att säkerställa att varje tingsrätt har en tillräckligt stor ärendemängd för att kunna upprätthålla kompetensen att handlägga ärendena och att det finns förutsättningar att handlägga ärendena med önskvärd effektivitet. Utgångspunkten bör vara att koncentration sker till de delar av landet som i dag har störst ärendetillströmning. Samtidigt behöver behovet av geografisk spridning och förutsättningar att kunna delta i sammanträden utan orimliga kostnader eller olägenheter beaktas.

Det finns både rättsliga och handläggningsmässiga beröringspunkter mellan de två insolvensrättsliga förfarandena. Även den krets som agerar som rekonstruktörer respektive konkursförvaltare är i viss utsträckning densamma. Samtidigt finns det skillnader mellan förfarandena. Den tydligaste är att antalet inkomna ärenden skiljer sig åt väsentligt. Det är relativt få ärenden om företagsrekonstruktion samtidigt som flertalet numera är komplicerade att handlägga. Konkursärenden är däremot många, men flera av dem relativt enkla att handlägga. En särskild fråga är därför om det bör vara samma tingsrätter som ska handlägga konkursärenden och ärenden om företagsrekonstruktion, eller om koncentrationen bör se olika ut för de olika ärendeslagen. Den uttalade utgångspunkten har varit en tingsrätt per län (se t.ex. Ds 2019:31 s. 400) men det finns tydliga skäl som talar för en mer betydande koncentration än så, särskilt för ärenden om företagsrekonstruktion (se prop. 2021/22:215 s. 333 och SOU 2016:72, Del 2, s. 153). Avgörande vikt bör fästas vid det som bedöms vara bäst för ärendenas handläggning.

Domstolsverket ska överväga olika alternativ. Ett möjligt alternativ är att samma tingsrätter som handlägger konkursärenden också handlägger ärenden om företagsrekonstruktion. Ett annat alternativ är att ärenden som rör företagsrekonstruktion koncentreras till ännu färre tingsrätter. Det kan finnas fler alternativ än så. Domstolsverket ska redovisa fördelar och nackdelar med respektive alternativ och får, om det bedöms lämpligt, lämna flera olika förslag. Vid förslag om en mer betydande koncentration bör Domstolsverket även belysa behovet av en eventuell koncentration av handläggningen i överrätt.

Domstolsverket ska vid genomförandet av uppdraget inhämta synpunkter från berörda domstolar samt myndigheter och organisationer som bedöms lämpliga, såsom Arbetsgivarverket, Sveriges advokatsamfund och

överhuvudtaget ska genomföras, en lösning som utgår från utsökningsforum (det remitterade förslaget 1).

⁶ Läs hela uppdraget och direktivet i bilagorna I-J.

Rekonstruktör- och konkursförvaltarkollegiet i Sverige. Domstolsverket ska hålla Regeringskansliet (Justitiedepartementet) informerat om hur arbetet med uppdraget fortskrider.”

5. Statistikuppgifter

Domstolsverket har inhämtat statistik avseende inkomna konkursärenden och ärenden om företagsrekonstruktion till tingsrätterna under åren 2019–2023.

Nedan redovisas viss statistik avseende genomsnittliga ärendeinflöden. Ytterligare statistikuppgifter finns i bilagor till remissunderlaget.

5.1. Konkurs

5.1.1. Antal ansökningar per tingsrätt, genomsnitt 2019–2023⁷

Rank	Tingsrätt	Genomsnitt inkomna konkursärenden 2019–2023	Genomsnittlig andel av inkomna konkursärenden 2019–2023
1	Stockholms tingsrätt	1 804	17,4 %
2	Göteborgs tingsrätt	804	7,8 %
3	Södertörns tingsrätt	702	6,8 %
4	Malmö tingsrätt	575	5,6 %
5	Attunda tingsrätt	490	4,7 %
6	Solna tingsrätt	463	4,5 %
7	Helsingborgs tingsrätt	341	3,3 %
8	Uppsala tingsrätt	320	3,1 %
9	Örebro tingsrätt	256	2,5 %
10	Västmanlands tingsrätt	245	2,4 %
11	Lunds tingsrätt	237	2,3 %
12	Värmlands tingsrätt	225	2,2 %
13	Jönköpings tingsrätt	194	1,9 %
14	Kalmar tingsrätt	178	1,7 %
15	Nacka tingsrätt	176	1,7 %

⁷ Se Bilaga A för statistik över ärendeinflödet per tingsrätt uppdelat länsvis.

16	Borås tingsrätt	170	1,6 %
17	Skaraborgs tingsrätt	159	1,5 %
18	Växjö tingsrätt	155	1,5 %
19	Linköpings tingsrätt	152	1,5 %
20	Falu tingsrätt	148	1,4 %
21	Uddevalla tingsrätt	145	1,4 %
22	Norrköpings tingsrätt	138	1,3 %
23	Gävle tingsrätt	138	1,3 %
24	Eskilstuna tingsrätt	135	1,3 %
25	Ystads tingsrätt	133	1,3 %
26	Södertälje tingsrätt	124	1,2 %
27	Halmstads tingsrätt	122	1,2 %
28	Varbergs tingsrätt	122	1,2 %
29	Nyköpings tingsrätt	121	1,2 %
30	Sundsvalls tingsrätt	121	1,2 %
31	Vänersborgs tingsrätt	107	1,0 %
32	Blekinge tingsrätt	106	1,0 %
33	Luleå tingsrätt	103	1,0 %
34	Östersunds tingsrätt	102	1,0 %
35	Hälsinglands tingsrätt	97	0,9 %
36	Ångermanlands tingsrätt	92	0,9 %
37	Umeå tingsrätt	86	0,8 %
38	Kristianstads tingsrätt	86	0,8 %
39	Alingsås tingsrätt	81	0,8 %
40	Mora tingsrätt	58	0,6 %
41	Eksjö tingsrätt	57	0,6 %
42	Norrtälje tingsrätt	54	0,5 %
43	Skellefteå tingsrätt	50	0,5 %
44	Hässleholms tingsrätt	48	0,5 %

45	Gotlands tingsrätt	40	0,4 %
46	Gällivare tingsrätt	33	0,3 %
47	Haparanda tingsrätt	27	0,3 %
48	Lycksele tingsrätt	23	0,2 %
TOTALT		10 346	100 %

5.1.2. Återvinning i konkurs

Domstolsverkets uppdrag är att lämna förslag på vilka tingsrätter som ska vara behöriga att pröva samtliga med konkursförfarandet associerade frågor, inklusive mål om återvinning i konkurs.

Antalet tvistemål gällande återvinning i konkurs uppgår årligen till mellan 250–300 mål. I denna rapport görs ingen närmare analys av målens fördelning per domstol och det antas att förekomsten av mål följer ärendemängden, med andra ord, om en domstol har många konkursärenden så förekommer fler återvinningsmål.

5.1.3. Antal överklaganden per hovrätt, genomsnitt 2022–2023⁸

Rank	Hovrätt	Genomsnitt inkomna överklaganden, konkurs	Genomsnittlig andel av inkomna överklaganden, konkurs
1	Svea hovrätt	125	50 %
2	Hovrätten för Västra Sverige	49	19,6 %
3	Hovrätten över Skåne och Blekinge	32,5	13 %
4	Göta hovrätt	25	10 %
5	Hovrätten för Nedre Norrland	11,5	4,6 %
6	Hovrätten för Övre Norrland	6,5	2,6 %
TOTALT		249,5	100 %⁹

⁸ Se detaljerad statistik i Bilaga A.

⁹ Siffran avrundad från 99,8 %.

5.1.4. Analys och slutsatser

Antalet ansökningar om konkurs i domstol har ett nära samband med den allmänna konjunkturutvecklingen i Sverige. Antalet ärenden per år varierar därför kraftigt.

Av statistikuppgifterna framkommer en tydlig koncentration av ärenden till framför allt Stockholms län som sammantaget hanterar 36,9 procent av landets konkurser. Ärendemängden i övriga storstadsregioner är förhållandevis hög jämfört med övriga Sverige.

Geografiskt område	Andel inkomna konkursärenden
Stockholms län	36,9 procent
Västra Götalands län	14,2 procent
Skåne län	13,7 procent
Övriga delar av Sverige	35,2 procent

5.2. Företagsrekonstruktion

5.2.1. Antal ansökningar per tingsrätt 2019–2023

Under åren 2019–2023 inkom i genomsnitt 262 ärenden om företagsrekonstruktion till tingsrätterna. I tabellen redovisas endast siffror för de tio tingsrätter som fått in flest ansökningar om företagsrekonstruktion. Övriga tingsrätter har ett mycket litet inflöde av ärenden.¹⁰

Rank	Tingsrätt	Genomsnitt, inkomna ärenden	Genomsnittlig andel av inkomna ärenden
1	Stockholms tingsrätt	79	30,2 %
2	Göteborgs tingsrätt	22	8,5 %
3	Solna tingsrätt	22	8,5 %
4	Södertörns tingsrätt	16	6,0 %
5	Attunda tingsrätt	12	4,5 %
6	Nacka tingsrätt	9	3,4 %
7	Malmö tingsrätt	8	3,1 %
8	Uppsala tingsrätt	7	2,5 %

¹⁰ För övrig statistik, se Bilaga D.

9	Värmlands tingsrätt	6	1,9 %
10	Helsingborgs tingsrätt	5	1,8 %

5.2.2. Antal överklaganden per hovrätt 2022–2023¹¹

Rank	Hovrätt	Genomsnitt, inkomna ärenden	Genomsnittlig andel av inkomna ärenden
1	Svea hovrätt	21	75 %
2	Hovrätten för Västra Sverige	3,5	12,5 %
3	Göta hovrätt	2	7,1 %
4	Hovrätten över Skåne och Blekinge	1	3,6 %
5	Hovrätten för Övre Norrland	0,5	1,8 %
6	Hovrätten för Nedre Norrland	0	0 %
TOTALT		28	100 %

5.2.3. Analys och slutsatser

Det totala antalet ärenden om företagsrekonstruktion är mycket litet jämfört med domstolarnas totala mål- och ärendeflöde. Här är koncentrationen till Stockholmsregionen än mer tydlig.

Det framgår också att ärendena är ytterst sällsynta utanför storstadsregionerna. På många håll förekommer inga eller endast enstaka ärenden varje år.

Geografiskt område	Andel inkomna konkursärenden
Stockholms län	53,4 procent
Västra Götalands län	13,2 procent
Skåne län	6,9 procent
Övriga delar av Sverige ¹²	26,5 procent

¹¹ Se detaljerad statistik i Bilaga D.

¹² Omfattar de delar av Sverige som inte ligger i Stockholms län, Västra Götalands län eller Skåne län.

6. Konkursforum: Domstolsverkets överväganden och förslag

Förslag: Domstolsverket föreslår *i första hand* att ingen koncentration sker i fråga om vilka domstolar som ska vara behöriga att pröva konkursfrågor.

För det fall regeringen väljer att gå vidare med reformen presenterar Domstolsverket två alternativa lösningar, varav Alternativ 2 förespråkas som ett förslag *i andra hand*. Alternativ 1 förespråkas inte.

Alternativ 1

Att i huvudsak en tingsrätt i varje hovrättsområde ska vara behörig att pröva konkursärenden och att överklaganden prövas i ordinarie hovrätt.

De tingsrätter som enligt detta alternativ ges behörighet är Umeå tingsrätt, Sundsvalls tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Attunda tingsrätt och Södertörns tingsrätt, Jönköpings tingsrätt, Göteborgs tingsrätt och Malmö tingsrätt.

Alternativ 2

Att 25 tingsrätter ska vara behöriga att pröva konkursärenden och överklaganden prövas i ordinarie hovrätt.

De tingsrätter som föreslås få behörighet framgår i avsnitt 6.3.3. nedan.

I fråga om anknytningskriterier föreslår Domstolsverket ingen ändring, vilket innebär att det fortsatt ska vara den ort där gäldenären svarar i tvistemål som ska vara avgörande för vilken domstol som är behörig att handlägga ärendet.

6.1. Domstolsverkets remitterade förslag

I syfte att ge remissinstanserna samt de berörda myndigheterna och organisationerna ett brett beredningsunderlag tog Domstolsverket fram tre förslag i fråga om vilka domstolar som ska vara behöriga att handlägga konkursfrågor, inklusive mål om återvinning i konkurs. Avseende det första och det andra förslaget presenterades dessutom två varianter; en *a*- och en *b*-variant. Enligt *b*-varianten fördelades ärendena i Stockholmsregionen/Svea hovrätts domsaga på tre domstolar i Stockholm. Förslagen hade ingen inbördes rangordning.

Det första förslaget (1a och 1b) innebar i princip att en tingsrätt i varje län skulle vara behörig och det andra förslaget (2a och 2b) att i huvudsak en tingsrätt per hovrättsområde skulle ges behörighet. Vid dessa fyra alternativ föreslogs att överklagande skulle till ordinarie hovrätt. Domstolsverkets tredje förslag var att nio tingsrätter skulle bli behöriga och att överklagande endast kunde ställas till en hovrätt.

Förslagen beskrivs mer utförligt i remissunderlaget, se Bilagorna G–J.

Samtliga domstolar har besvarat remissen. Många svar är utförliga och innehåller resonemang kring de frågor som berördes i underlaget och andra synpunkter kopplade till forumfrågorna. Någon tydlig unison linje från domstolshåll har inte kunnat urskiljas. I många frågor ger domstolarna uttryck för rakt motsatta synpunkter, särskilt i frågor om hur olika intressen ska viktas mot varandra. Flera domstolar anser, av flera skäl, att Domstolsverket inte bör lämna något förslag till koncentration. Möjligen kan

sägas att majoriteten av de domstolar som inte föreslås komma i fråga för hanteringen av konkursärenden har varit mer kritiska i sina svar. Motsatsvis har domstolar som föreslås få behörighet varit mer positivt inställda till en högre koncentration.

Bland de minsta tingsrätterna (sju stycken) spretar svaren.¹³ Vissa förespråkar ingen eller endast en liten koncentration, medan andra förespråkar en stark koncentration.

Av de mellanstora tingsrätterna (30 stycken) förespråkar majoriteten en större geografisk spridning, dvs. en liten koncentration. Det finns dock även i denna grupp domstolar som anser att koncentration bör ske till ett mindre antal tingsrätter.

Bland de näst största tingsrätterna (fem stycken) spretar svaren och det går inte att se någon tydlig linje.

De största tingsrätterna (sex stycken) är för en stark koncentration.

Fem av sex hovrätter anser att konkursfrågor även framöver bör prövas av samtliga hovrätter. En hovrätt förespråkar en större koncentration och att överklaganden ska prövas av endast en hovrätt.

En sammanställning av domstolarnas remissvar finns i Bilaga K.

Domstolsverket har haft samråd med Kronofogdemyndigheten (KFM) och Tillsynsenheten för konkurser (Tillsynsenheten), Rekonstruktörs- och konkursförvaltarkollegiet (REKON), Sveriges advokatsamfund, Skatteverket, Arbetsgivarverket, Företagarna, Svenskt näringsliv samt fackförbunden ST, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) och Seko.

Skatteverket, KFM och Tillsynsenheten och Svenskt näringsliv förordar en större koncentration medan REKON, Sveriges advokatsamfund, arbetstagarorganisationerna och Företagarna är tydliga med att en stor geografisk spridning är viktigt.

Arbetstagarorganisationerna har påtalat att en koncentration av domstolar kan påverka deras medlemmar på olika sätt och ser fördelar och nackdelar med reformen.

En sammanställning över de synpunkter som inkommit vid samråden med myndigheter och organisationer finns i bilaga L.

6.2. Domstolsverkets förslag i första hand: *En reform innebärande en koncentration av handläggningen av konkursärenden till färre domstolar bör inte genomföras*

Mot bakgrund av den återkoppling som Domstolsverket fått från domstolar, myndigheter och organisationer har Domstolsverket gjort nya överväganden.

¹³ Grupperingen av domstolar utgår från den jämförelsegruppering som Sveriges Domstolar använder i andra sammanhang. I grupperna finns domstolar som bedömts som någorlunda likvärdiga i fråga om storlek och förutsättningar.

6.2.1. Tidigare utredningar om behovet av koncentration

Domstolsverkets och Kronofogdemyndighetens rapport *En mer rationell konkurshantering* från 2013

I Domstolsverkets och Kronofogdemyndighetens rapport *En mer rationell konkurshantering*, daterad den 21 oktober 2013, lämnades förslag rörande hanteringen av konkursförfarandet som innebar att viss handläggning av konkurserna skulle flyttas från domstolarna till konkurstillsynen.

Mot den bakgrunden förordade myndigheterna att en koncentration av måltypen konkurs borde övervägas i framtiden. Domstolsverket och Kronofogdemyndigheten gjorde emellertid bedömningen att frågan om koncentration borde utredas i särskild ordning och inte inom ramen för det då aktuella projektet.

Ds 2019:31 *Konkursförfarandet*

Även i Ds 2019:31 lyfts de föreslagna ändringarna i fråga om rollfördelningen i konkurshandläggningen upp som skäl för en ökad koncentration (se s. 397–398). Bl.a. anges följande: ”Förändringarna innebär att de frågor som ska prövas av tingsrätterna blir färre och mer komplicerade eftersom det endast är i de fall parterna är oense och dessutom inte övertygade om konkursförvaltarens eller tillsynsmyndighetens expertbedömning som tingsrätten får frågan på sitt bord. Denna kombination – svårare och mer sällan – talar för att koncentrera prövningen till färre tingsrätter.” Det anges vidare att en ”koncentration skulle skapa en mer bärkraftig dömande verksamhet i konkursrättsliga frågor och innebära att både resurser och kompetens kan användas mer effektivt, vilket rimligtvis innebär en snabbare och bättre handläggning”.

6.2.2. Finns det brister i tingsrätternas hantering av konkursärenden?

Det ställs, precis som vid all handläggning i domstol, höga krav på att domstolarna behandlar konkursfrågor på ett rättssäkert och effektivt sätt samt att domstolsprövningen präglas av hög kvalitet. De frågor som hanteras under ett konkursärendes gång kan vara mer eller mindre komplexa. Mycket av dagens hantering består av rutinmässiga handläggningsåtgärder och förhållandevis okomplicerat beslutsfattande, exempelvis i fråga om egna ansökningar om försättande i konkurs. Det kan dock även förekomma ärenden i vilka de rättsliga frågorna kräver relativt hög kompetens inom insolvensrättens område.

Domstolsverket har vid de samrådsmöten som hållits med Tillsynsenheten och REKON fått information om att konkurshanteringen på vissa håll framstår som otillfredsställande. Något som tyder på omfattande eller allvarliga brister i domstolarnas handläggning finns emellertid inte. Det som lyfts är snarare enskilda fall där man önskat en annan hantering. Tillsynsenheten har exempelvis anfört att domstolarna ibland dröjer med beslut i arvodesfrågor. Det måste härvid noteras att domstolarna även har annan verksamhet som kräver snabb handläggning och en stor mängd mål som ska hanteras med förtur. Beslut om arvode till en konkursförvaltare är inte den mest prioriterade frågan för domstolarna att hantera. Även om det självfallet är önskvärt att ärenden av alla slag avgörs inom rimlig tid är det en ständig utmaning för domstolarna att göra adekvata prioriteringar.

Därtill ställs det mycket höga krav på ordinarie domare och de förväntas kunna sätta sig in i obekanta rättsområden och avgöra mål rättssäkert och med hög kvalitet. En utgångspunkt är att domstolarna är väl skickade att, inom ramen för normal kompetensutveckling, möta kommande ändringar på rättsområdet.

Domstolsverkets slutsats är att domstolarna redan idag uppfyller de höga krav som ställs på hanteringen av konkursärendena.

6.2.3. Föreligger behov av effektivisering av handläggningen?

Regeringen har i direktiven för uppdraget angett att en ledstjärna för Domstolsverket vid genomförandet av uppdraget bör vara att säkerställa att varje tingsrätt har en tillräckligt stor ärendemängd för att kunna upprätthålla kompetensen att handlägga ärendena och att det finns förutsättningar att handlägga ärendena med önskvärd effektivitet.

Något som talar för en koncentration är det faktum att ärendemängden på vissa domstolar är mycket liten och att det är svårt för domare, handläggare och notarier att bygga upp erfarenhet av konkurshandläggning. Det kan på goda grunder påstås att en domare eller en beredningsorganisation som arbetar inom ett begränsat rättsområde med tiden får särskild kompetens och erfarenhet. Detta gäller såväl mera allmänna och förhållandevis enkla frågor, som t.ex. hur lagstiftningen inom ett område är uppbyggd och var rättskällorna finns, som mer invecklade juridiska frågor. Genom upparbetad erfarenhet torde handläggningen kunna bli mer effektiv.

Ett litet ärendeinflöde innebär motsatsvis att de domstolsanställda exponeras för ärendetyperna i begränsad omfattning vilket innebär att den upparbetade erfarenheten blir begränsad.

Det har emellertid inte framkommit något stöd för att domstolarna inte redan är effektiva i sin handläggning. Det finns inte heller något stöd för att det skulle föreligga skillnader i effektivitet mellan domstolar som handlägger fler konkursärenden jämfört med domstolar som handlägger färre ärenden. Av den statistik som tagits fram i fråga om omloppstider syns inga sådana skillnader. Det finns inte heller några tydliga skillnader i omloppstiderna utifrån domstolarnas geografiska läge.

Vårt att notera är att domstolarna endast i förhållande till ansökan om försättande i konkurs måste iaktta frister för prövningen. Om domstolen beslutar att försätta gäldenären i konkurs fortsätter handläggningen i samma ärende, dock utan krav på samma skyndsamhet. Konkursförvaltaren tar över hanteringen av konkursboet och domstolarna har mycket små möjligheter att påverka i vilket tempo konkursförvaltaren utför sitt arbete. Vidare kräver olika konkurser olika åtgärder som i sig kan ta kortare eller längre tid, beroende på konkursens komplexitet. Omloppstiderna är således snarast en effekt av åtgärder som ligger helt utanför domstolarnas kontroll.

6.2.4. Genomförandet av Ds 2019:31 *Konkursförfarandet*

Vid ett genomförande av de förslag som läggs fram i departementspromemorian *Konkursförfarandet* (Ds 2019:31) förväntas att domstolarna kommer att hantera konkursfrågor i mindre utsträckning än i dagsläget. Någon närmare analys av hur det kommande regelverket kommer att påverka arbetsmängden på domstolarna har inte kunnat göras eftersom det, innan lagstiftningen är beslutad, inte är känt exakt vilka förändringar som kommer att bli aktuella. Detta har av vissa domstolar lyfts som en brist i

remissunderlaget. Domstolsverket instämmer i att det är svårt att bedöma följderna av en koncentration när förutsättningarna inte är klara och utgår från att regeringen i den fortsatta hanteringen av forumfrågan och konkursreformen gör ytterligare analyser av följderna av det regelverk som så småningom läggs fram i Riksdagen. Vid en sådan analys bör även effekterna av redan genomförda reformer utvärderas.

Redan nu kan det dock konstateras att arbetsbördan för domstolarna kommer att minska vid ett genomförande av förslagen såsom de nu är utformade. För domarpersonalen innebär ändringarna, såvitt kan bedömas, varken en ökning eller en minskning av antalet fall där särskild erfarenhet är önskvärd. Rimligen kan antas att domarpersonalen därför kan upprätthålla sin kompetens även efter genomförandet av alla eller delar av förslagen i Ds 2019:31. Den i departementspromemorian föreslagna omfördelningen av beslutsfattande bör vidare underlätta för domstolen vid prövningen, eftersom domaren, i likhet med vad som är fallet vid andra överklagade myndighetsbeslut, kommer att ha tillgång till konkurstillsynens respektive förvaltarens bedömning samt partens skäl för överklagandet när domstolen gör ett eget ställningstagande.

Det kan vidare ifrågasättas om just konkursfrågorna är så svåra att de motiverar ett avsteg från huvudregeln om att mål och ärenden ska fördelas på landets samtliga tingsrätter. Koncentration av ärenden kan enligt regeringen undantagsvis komma i fråga, om det t.ex. finns behov av särskild skyndsamhet eller kompetens (se prop. 2021/22:215 s. 332). I sammanhanget bör det dock noteras att det i tingsrätterna även förekommer andra frågor av sällan förekommande och svårare natur som kan hanteras av domarna på ett tillfredsställande sätt.

När det gäller kanslipersonalen ser det annorlunda ut. För att denna personalkategori ska kunna bibehålla sin kompetens är det angeläget att de kan fortsätta arbeta med konkurshantering i inte obetydlig mån. Detta talar för en koncentration.

Domstolsverket ställer sig visserligen bakom bedömningen att det vid genomförandet av förslagen i Ds 2019:31 kan finnas skäl för en koncentration. Vid bedömningen av om reformen bör genomföras bör fördelarna med en koncentration ställas mot de negativa effekter som reformen kan föra med sig. Domstolsverket har identifierat en rad sådana risker och negativa konsekvenser.

Konsekvenserna berörs även i avsnitt 8.

Negativ påverkan på kompetensförsörjningen för både domare och andra aktörer

Inom Domstolsverket pågår arbete som syftar till att säkra domarförsörjningen i hela Sverige. Reformen som innebär att vissa tingsrätter inte kan erbjuda potentiella sökande en allsidig måltillströmning kan leda till att domstolar, som idag har svårt att rekrytera domare, får ännu större svårigheter i detta avseende.

En koncentration innebär att arbetsuppgifter flyttas från en domstol till en annan domstol. Då det inte är aktuellt att vid en koncentration förlägga konkurshantering till de minsta domstolarna kan det uppfattas som att det finns en vilja att göra ändringar i domstolarnas yttre organisation. Domstolsverket har inga sådana avsikter. Inte heller lagstiftaren har gett uttryck för en sådan önskan. I praktiken kan en koncentration emellertid

leda till att mindre domstolar får sämre möjligheter att fortsätta vara attraktiva arbetsgivare, vilket i förlängningen kan leda till att mindre domstolar måste läggas ner, eftersom det inte går att få tag på kompetent personal.

För de tingsrätter som inte längre föreslås hantera konkurser försvinner ett utbildningsmoment för notarierna; dels moment där de själva får möjlighet att fatta beslut, dels moment som innefattar central civilrätt, nämligen frågor som bl.a. gäller sakrätt och obestånd. Det gör att utbildningen får ett mer begränsat innehåll och kan medföra både att utbildningsplatserna blir mindre attraktiva och att de notarier som utbildas vid dessa domstolar riskerar att bli mindre attraktiva på arbetsmarknaden, både när det gäller domarförsörjning och t.ex. framtida konkursförvaltare.

Om färre domstolar handlägger konkursärenden så kommer det att innebära att det även finns färre utbildningsplatser där notarier kan komma i kontakt med konkurshantering, vilket kan vara i viss mån negativt för konkursförvaltarverksamheten. I förlängningen kan detta leda till en fördyrning av konkurserna, eftersom konkursförvaltarbyråer kan komma att välja att inte etablera sig på orter där det inte finns möjlighet att rekrytera notarier med konkurserfarenhet. Då ökar avstånden till de verksamheter som försätts i konkurs, vilket kan innebära högre kostnader för konkursförvaltningen. I nästa led drabbas staten och borgenärerna.

Bevarandet av upparbetad kompetens

Konkurshandläggningen vid domstolarna är i många fall, särskilt på medelstora och stora domstolar, organiserad på så sätt att särskilt utsedda domare och handläggare arbetar med frågorna hela eller en del av sin arbetstid. Det finns därmed redan upparbetad specialistkompetens på domstolarna.

En koncentration av handläggningen till färre domstolar kan leda till stora kompetens- och effektivitetsförluster, dels eftersom personal som redan är mycket kunnig inom konkursrätten inte längre ska arbeta med frågorna, dels då den personal som arbetar på domstolar som får behörighet kan sakna dessa kunskaper. Innan personalen utbildats i konkurshandläggning och skaffat sig erfarenhet kan effektiviteten och kvaliteten på handläggningen gå ner.

Risk för ökade kostnader

Domstolsverket ser även att en koncentration av handläggande tingsrätter kan leda till ökade kostnader. Om domkretsarna ökar i storlek kan närheten till verksamhetsorten minska, vilket innebär att konkursförvaltarens hantering av konkursen både försvåras och fördyras. Ett stort avstånd till verksamhetens lokaler kan exempelvis medföra att förvaltaren inte hinner omhändertaga boet innan egendom förs bort, vilket är negativt för borgenärerna. Ökade kostnader uppstår också på grund av till längre resor till och från domstolen.

Själva reformen i sig kan också innebära ökade kostnader i form av omställningsstöd och dyrare arbetskraft.

6.2.5. Ett tydligt stöd för behovet av koncentration saknas

Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser Domstolsverket att det råder oklarheter rörande behovet av en koncentration. Dessutom riskerar ett genomförande av reformen att leda till bl.a. effektivitetsförluster och ökade

kostnader. Domstolsverket föreslår därför i första hand att en koncentration av handläggningen av konkursärenden inte bör genomföras. I vart fall bör regeringen avvakta med att ta frågan vidare till dess att förslagen i Ds 2019:31 är genomförda och effekterna av dessa förändringar är utvärderade.

6.3. Domstolsverkets förslag till koncentration

För det fall regeringen väljer att gå vidare med reformen presenterar Domstolsverket två alternativ och anger respektive alternativs fördelar och nackdelar.

6.3.1. Utgångspunkter att beakta vid ett eventuellt genomförande av reformen

Tillräckligt högt ärendeflöde?

Det är Domstolsverkets uppfattning att reformen förutsätter att i vart fall huvuddelen av de återstående förslagen i departementspromemorian *Konkursförfarandet* (Ds 2019:31) genomförs, eftersom de föreslagna ändringarna skulle innebära att huvuddelen av konkurshandläggningen överförs från tingsrätterna till konkurstillsynsenheten vid Kronofogdemyndigheten och konkursförvaltarna.¹⁴ Om forumbestämmelsen träder i kraft innan ändringarna i konkursförfarande riskerar det att leda till en alltför hög arbetsbörda för de tingsrätter som vid en koncentration ska handlägga konkursärenden.

Som redan angetts ovan har regeringen i direktiven för uppdraget angett att en ledstjärna för Domstolsverket vid genomförandet av uppdraget bör vara att säkerställa att varje tingsrätt har en tillräckligt stor ärendemängd för att kunna upprätthålla kompetensen att handlägga ärendena och att det finns förutsättningar att handlägga ärendena med önskvärd effektivitet.

Vad som i detta avseende utgör ett tillräckligt högt ärendeflöde, eller kanske snarare, en tillräcklig exponering för ärendetypen, kan svårigen bedömas generellt.

Som konstaterats tidigare saknas ett tydligt stöd för behovet av koncentration. Det kan dock konstateras att de kommande ändringarna i konkursförfarandet kommer att innebära att mängden mindre kvalificerade arbetsuppgifter som ofta utförs av handläggare och notarier kommer att minska. Även domarna kommer att exponeras för konkursfrågor i mindre omfattning än idag. Minskningen bedöms emellertid inte bli lika stor som för handläggare och notarier. De svårare frågorna, de som kräver erfarenhet, kommer att förekomma med, i princip, samma frekvens som idag.

Av statistiken ovan framgår att inflödet av ärenden är mycket begränsat till de mindre domstolarna. Konkurshanteringen kan vara sårbar på så vis att endast en domare och en domstolshandläggare (oftast endast en del av sina respektive arbetstider) arbetar med konkurser. För att undvika sårbarhet i konkurshanteringen under längre ledigheter eller vid sjukfrånvaro bör, enligt Domstolsverket, konkursorganisationen organiseras så att denna sårbarhet minskar.

Vidare bör nivån möjliggöra specialisering och kompetensutveckling bland dömande personal och kanslipersonal.

¹⁴ Se avsnitt 2.1 ovan.

För vissa frågor finns dessutom ett skyndsamhetskrav för domstolen. En ansökan om konkurs ska handläggas med olika grad av skyndsamhet beroende på ärendets karaktär. Vid en egen ansökan om konkurs ska beslut fattas samma dag som ansökan kommer in. Det är mot denna bakgrund av stor vikt att konkurshanteringsorganisationen vid domstolarna är robust.

Det har av några organisationer, bl.a. Sveriges advokatsamfund, påtalats att ett högt ärendeinflöde kan riskera att få negativa effekter för effektiviteten i handläggningen av konkurser, eftersom domstolarna inte har möjlighet att säkra upp kompetens och resurser med följderna att väntetiderna blir längre. Domstolsverket har med hänsyn till den korta uppdragstiden inte haft möjlighet att göra några djupgående analyser av förslagets effekter i förhållande till varje enskild domstol. Med den föreslagna införandetiden i beaktande bedömer Domstolsverket emellertid att det borde finnas goda möjligheter att hantera eventuella negativa följder av reformen.

Domstolens storlek och organisation

Det faktum att färre domstolar ska ta över övriga domstolars inflöde av konkurser talar starkt för att de största domstolarna i ett visst område bör vara behöriga.

I regel är det också de största domstolarna som har det högsta ärendeinflödet. Även detta talar för att konkursforum bör förläggas till de största domstolarna.

Det är vidare lämpligt att de domstolar som får behörighet har erfarenhet av att hantera i vart fall ett visst inflöde av konkursärenden.

De domstolar som ges behörighet bör också ha en storlek och organisation som gör att de, i vart fall efter viss nyrekrytering, har kapacitet att hantera det nya ärendeinflödet. Mindre domstolar bör därför inte komma i fråga.

Koncentration ställt mot geografisk spridning

Regeringen har angett att utgångspunkten bör vara att koncentration sker till de delar av landet som i dag har störst ärendetillströmning. Samtidigt har man framhållit att behovet av geografisk spridning och förutsättningar att kunna delta i sammanträden utan orimliga kostnader eller olägenheter ska beaktas.

En långtgående koncentration innebär oundvikligen längre avstånd och ökade olägenheter och kostnader för inställelse för parter till domstolens sammanträden. Främst kan olägenheter uppstå i samband med konkursförhandlingar. Även om det ur domstolens perspektiv finns förutsättningar för att besluta om att parterna ska inställa sig via videolänk kan det för den som står inför ett konkursbeslut finnas en vilja och ett värde i att inställa sig på plats i domstolen. I vilken mån förtroendet för domstolarna påverkas av dessa olägenheter kan svårligen besvaras.

Därutöver kan nämnas att det inte sällan är så att en konkursförhandling sätts ut med viss framförhållning vilket underlättar för gäldenären att ordna med lämplig inställelse till domstolen.

Av inhämtad statistik framgår att cirka 2 700 ärenden om försättande i konkurs avgörs efter sammanträde. Det motsvarar cirka en fjärdedel av alla prövningar. Detta innebär att tre fjärdedelar av konkursansökningarna avgörs på handlingarna.

Redan genomförda förändringar i konkurslagen har inneburit att färre antal sammanträden hålls i tingsrätt. I en konkurs kan dock personlig inställelse i vissa fall inte undvikas. Det gäller när edgångssammanträde i förekommande fall ska hållas med gäldenären eller annan. Från konkursförvaltarhåll har framförts att det, vid de tillfällen då förvaltaren bedömer att gäldenären bör avlägga ed inför rätten, ofta finns ett värde i att gäldenären kommer till domstolen personligen. Detta då en inställelse i rätten inskräper allvaret i avläggandet av eden eller att förvaltaren haft svårt att etablera kontakt med gäldenären. Dessutom underlättar ofta ett personligt möte i domstolen konkursförvaltarens arbete med att driva ärendet framåt.

Gäldenären har vid behov rätt till skälig ersättning för sin inställelse vid edgångssammanträde (inför förvaltaren, rätten eller på annan plats) till följd av bestämmelserna i 6 kap. 2–5 a §§ konkurslagen (se även 6 kap. 14 § konkurslagen). Detta regelverk borde bidra till att dämpa de negativa effekterna av en ökad koncentration.

Även konkursförvaltaren och borgenärer kan behöva inställa sig i rättssalen, t.ex. vid sammanträde i ett bevakningsförfarande. Dessa tillfällen tillhör dock undantagssituationer och dessutom har användningen av modern teknik väsentligt ökat förutsättningarna att delta i sammanträden på distans. Det är vidare möjligt att inställa sig via videolänk från vilken annan domstol som helst. Därutöver kan noteras att de sammanträden som hålls inom ramen för konkursförfarandet inte brukar vara särskilt långa. Den genomsnittliga sammanträdestiden uppgår till cirka 20–25 minuter.¹⁵ Mot denna bakgrund anser Domstolsverket att ett ökat avstånd till domstolen inte utgör ett avgörande skäl vid valet av tingsrätter. Hänsyn har dock, i olika mån, ändå tagits till detta i de förslag som läggs fram.

Det förekommer att ansökningar om konkurs lämnas in i domstolarnas reception. Även om det numera är möjligt att lämna in konkursansökan elektroniskt så finns det ett visst symboliskt värde i möjligheten att kunna överlämna ansökan på plats. Detta är snarast en fråga om domstolarnas förtroende och vikten av att domstolarna är nära dem som berörs.

God kompetensförsörjning nu och på sikt

Domstolsverket instämmer i att de utgångspunkter som angetts av regeringen är lämpliga som utgångspunkt för forumet. Därtill menar Domstolsverket att även domstolens möjlighet att rekrytera och tillse en god kompetensförsörjning över tid bör få stor betydelse vid valet av domstolar som ska ges behörighet. Även om rekryteringsläget kan förändras över tid tenderar det ändå att vara trögrörligt. Dessutom är det Domstolsverkets uppfattning att förutsättningarna vid reformens genomförande bör vara bästa möjliga för att få en bra start i de verksamheter som behöver utökas. Organisationen bör således vara robust och stabil redan vid införandet. Domstolsverket bedömer det därför som fördelaktigt att handläggningen koncentreras till orter där det finns ett gott underlag för rekrytering av domare och domstolshandläggare. När det gäller rekrytering av rådmän finns det av naturliga skäl ett större underlag för rekrytering på orter där hovrätterna är belägna, i universitetsstäder med juristutbildning och i större städer, jämfört med orter där förekomsten av domarutbildad personal är lägre.

¹⁵ Se Bilaga F

När det gäller domstolshandläggare är rekryteringsunderlaget större i storstadsregionerna. Å andra sidan finns det även andra arbetstillfällen i sådana områden. En betydande koncentration kan således leda till en högre personalomsättning bland domstolshandläggare. Detta kan leda till kompetensbortfall, vilket motverkar syftena med reformen.

Bevarande av kompetens

Många remissinstanser, bl.a. Lunds tingsrätt och Helsingborgs tingsrätt, har lyft behovet av att bevara upparbetad kompetens på domstolen och att en koncentration kan leda till stora kompetens- och effektivitetsförluster. I sammanhanget har även påpekats att en för snäv koncentration riskerar att förstöra mycket välfungerande konkurshanteringsenheter vid domstolarna.

Domstolsverket instämmer i att det är viktigt att reformen inte får negativa verkningar i fråga om kvaliteten och effektivitet i domstolarnas hantering.

Konkurstillsynsenhetens organisation

Kronofogdemyndighetens tillsynsverksamhet finns idag över hela landet men med en högre koncentration av medarbetare i Stockholm (Sundbyberg), Göteborg, Malmö, Umeå och Jönköping. Frågan om var i landet tillsynen över en viss konkurs utövas är en intern fråga för Kronofogdemyndigheten och kan förändras över tid. Mot bakgrund härav anser Domstolsverket att det inte har någon avgörande betydelse var konkurstillsynen idag har sin verksamhet.

Antalet konkursärenden varierar med konjunkturen

Det kan konstateras att ärendeinflödet av konkurser varierar kraftigt över tid. Antalet konkursärenden låg under åren 2020–2022 på mellan 9 000 – 10 000 ärenden. 2023 uppgick antalet ärenden till cirka 12 200 ärenden. Domstolsverkets prognos är att antalet väntas öka till cirka 13 000 ärenden under 2024 för att sedan minska till 11 000 ärenden 2025 och 10 000 ärenden per år under 2026 och 2027. Inflödet just nu är det högsta sedan 1990-talet och ärendena ökar i hela landet.

Det är även ett faktum att omfattningen av ett konkursärende kan skilja sig väsentligt jämfört med ett annat. En avskrivningskonkurs kan hanteras med en mycket begränsad arbetsinsats medan en stor företagskonkurs kräver mycket stora resurser och kan pågå under mycket lång till, ibland flera år.

Domstolsverket kan svårigen göra en säker prognos avseende hur Sveriges ekonomi och företagande kommer att utvecklas på kort och lång sikt. Genom generell omvärldsbevakning och den information som inkommit i remissförfarandet och vid samråd med främst Svenskt näringsliv, Arbetsgivarverket och Företagarna syns en tydlig ökning av företagande i norra Sverige. Ett större antal företag leder till ökade arbetstillfällen och ökad befolkning, vilket i förlängningen kan leda till ett ökat antal konkursärenden. Detta bör tas i beaktande. Domstolsverket noterar dock samtidigt att ett ökat antal personer inom ett område också leder till en ökad aktivitet på annat sätt, såsom ökad brottslighet, fler familjerelaterade konflikter och vanliga civila tvistemål. Resursbehoven för domstolarna kan därmed komma att öka konkursärendena förutan.

Som framgått ovan kan en relativt långtgående koncentration av konkurshandläggningen leda till stora svängningar i ärendeinflödet. De domstolar som handlägger konkursärenden riskerar att exponeras för varierande

resursbehov, vilket kan medföra svårigheter vid planeringen av verksamheten.

6.3.2. Alternativ 1: Åtta tingsrätter ges behörighet

I syfte att åstadkomma geografisk spridning över hela Sverige, men samtidigt i hög grad koncentrera handläggningen av konkursfrågor till ett mindre antal tingsrätter, skulle en lösning kunna vara att en tingsrätt i varje hovrättsområde ges behörighet att handlägga konkursfrågor. Enligt detta alternativ ska konkursfrågor fortsatt handläggas i samtliga hovrätter.

Alternativet motsvarar det remitterade förslaget 2 b.

Val av tingsrätter

Vid valet tingsrätter har stor vikt lagts vid tingsrättens storlek i förhållande till andra tingsrätter inom hovrättsområdet, dagens ärendeflöde och möjligheten att rekrytera ny personal. Att hovrätten är belägen i staden har också haft betydelse.

För att åstadkomma en större spridning av ärenden i Svea hovrätts domsaga fördelas ärendemängden på tre tingsrätter. På så sätt kan viss diversifiering uppnås. Det är Domstolsverkets uppfattning att samtliga tre tingsrätter bör finnas i Stockholmsregionen. De främsta skälen för det är att det är där ärendeflödet är som störst och rekryteringsunderlaget är gott. Utöver Stockholms tingsrätt föreslås därför Attunda tingsrätt och Södertörns tingsrätt få behörighet. Dessa domstolar har redan ett förhållandevis högt ärendeflöde (4,7 respektive 6,9 procent).

Stockholms tingsrätt bör, med hänsyn till domstolens storlek, ha det högsta ärendeflödet. Ärendena bör sedan fördelas någotsånär jämnt mellan övriga två domstolar.

Det är vidare Domstolsverkets uppfattning att en geografisk uppdelning innebärande att en tingsrätt hanterar ärenden som kommer från domsagens norra del och en tingsrätt hanterar ärenden som kommer från domsagens södra del är lämplig. Den norra domkretsen bör därför omfatta, utöver Attunda tingsrätts domsaga, Uppsala län, Västmanlands län, Dalarnas län och Norrtälje tingsrätts domsaga. Den södra domkretsen bör omfatta, utöver Södertörns tingsrätts domsaga, Nacka tingsrätts och Södertälje tingsrätts domsagor samt Södermanlands län. Ärendeflödet på respektive domstol skulle vid denna fördelning uppgå till cirka 12–13 procent. Stockholms tingsrätt bör handlägga ärenden från den egna domsagan, från Gotlands län och Solna tingsrätts domsaga. För Stockholms tingsrätts del landar ärendemängden då på cirka 22 procent.

Det kan härvid nämnas att en större geografisk spridning skulle kunna uppnås om konkursforum förläggs i en annan tingsrätt i Svea hovrätts hovrättsområde. Mot detta talar risken att ökningen i ärendeflöde blir alltför stor.¹⁶ Domstolsverket presenterar därför inte något sådant alternativ.

¹⁶ Exempelvis kan nämnas att ärendeflödet i Uppsala tingsrätt är 3,1 procent, Västmanlands tingsrätt 2,4 procent, Eskilstuna 1,3 procent och Nyköping 1,2 procent.

Geografisk indelning

Det förslag som Domstolsverket lämnar kräver en reglering av de geografiska områden som ska ingå i domstolarnas domkretsar. Domkretsarna skulle i sådana fall se ut på följande sätt.

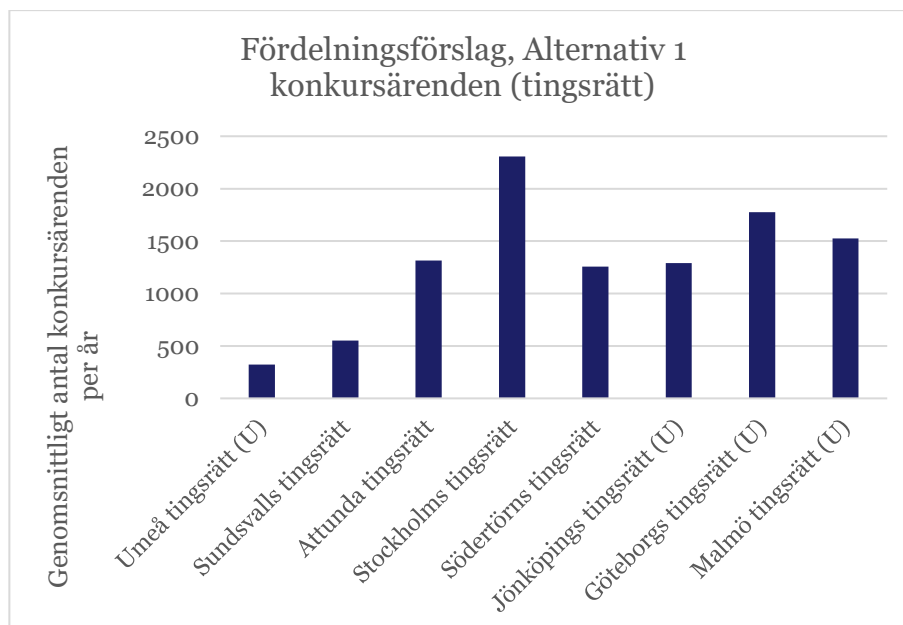
Tingsrätt	Län respektive domsagor som ingår i domkretsen
Umeå tingsrätt	Västerbottens län Norrbottens län
Sundsvalls tingsrätt	Västernorrlands län Jämtlands län Gävleborgs län
Attunda tingsrätt	Attunda tingsrätts domsaga Uppsala län Västmanlands län Dalarnas län Norrtälje tingsrätts domsaga
Stockholms tingsrätt	Stockholms tingsrätts domsaga Solna tingsrätts domsaga Gotlands län
Södertörns tingsrätt	Södertörns tingsrätts domsaga Södermanlands län Nacka tingsrätts domsaga Södertälje tingsrätts domsaga
Jönköpings tingsrätt	Jönköpings län Kalmar län Kronobergs län Östergötlands län Örebro län Skaraborgs tingsrätts domsaga
Göteborgs tingsrätt	Västra Götalands län, utom Skaraborgs tingsrätts domsaga Hallands län Värmlands län
Malmö tingsrätt	Skåne län Blekinge län

I Bilaga B redovisas hur förslaget faller ut i antal ärenden per domstol.

Förväntat ärendeinflöde – *Alternativ 1*

Tabellen visar ett förväntat ungefärligt ärendeinflöde i underrätt och överrätt. Se även Bilaga B.

Tingsrätt	Genomsnittligt antal ärenden per år, tingsrätt	Hovrätt	Genomsnittligt antal ärenden per år, hovrätt
Umeå tingsrätt	322 ärenden (3,1 %)	Hovrätten för Övre Norrland	6,5 ärenden (2,6 %)
Sundsvalls tingsrätt	552 ärenden (5,3 %)	Hovrätten för Nedre Norrland	11,5 ärenden (4,6 %)
Attunda tingsrätt	1 315 ärenden (12,7 %)	Svea hovrätt	Se nedan.
Stockholms tingsrätt	2 307 ärenden (22,3 %)	Svea hovrätt	125 ärenden (50 %)
Södertörns tingsrätt	1 258 ärenden (12,2 %)	Svea hovrätt	Se ovan.
Jönköpings tingsrätt	1 289 ärenden (12,5 %)	Göta hovrätt	25 ärenden (10 %)
Göteborgs tingsrätt	1 776 ärenden (17,2 %)	Hovrätten för Västra Sverige	49 ärenden (19,6 %)
Malmö tingsrätt	1 526 ärenden (14,7 %)	Hovrätten över Skåne och Blekinge	32,5 ärenden (13 %)
TOTALT	10 346 ärenden		249,5 ärenden

För utfallet i hovrätterna, se ovan.

I Bilaga B redovisas hur förslaget faller ut i antal ärenden per domstol.

Fördelar

Genom förslaget uppnås en geografisk spridning av domstolar som handlägger konkursfrågor. Spridningen syftar till att tillse att kompetens i fråga om konkurser ska finnas i hela Sverige, inte bara i domstol utan också hos övriga aktörer som är inblandade i ett ärende, främst konkursförvaltarna.

Förslaget följer även hovrätternas domkretsar och innebär därför att behörigheten delas upp enligt en vedertagen fördelning. Detta kan underlätta för enskilda vid ansökan om konkurs.

Nackdelar

Förslaget innebär en mycket långtgående koncentration. De nackdelar och risker som följer med en mycket stark koncentration har beskrivits ovan, se avsnitt 6.2.4. och 6.3.1.

I vissa fall medför förslaget att ärendemängden ökar kraftigt i förhållande till dagens inflöde. Detta kan leda till att de domstolar som pekas ut som konkursforum blir för stora i förhållande till sin optimala storlek vilket kan leda till ineffektivitet.

Antalet konkurser varierar i takt med konjunkturen. En mycket hög koncentration kan innebära en sårbarhet för den tingsrätt som är konkursdomstol, eftersom domstolen skulle ha att möta en påtagligt fluktuerande ärendemängd.

I storstadsregionerna finns flera domstolar som till storlek och ärendeinflöde är större än några av de domstolar som föreslås få behörighet. Risken att upparbetad kompetens går förlorad är uppenbar.

För de parter som bor eller verkar långt ifrån de orter som föreslås innebär förslaget ökade olägenheter och kostnader i samband med inställelse i domstol. Se även avsnitt 6.2.4. och 6.3.1. ovan.

Domstolsverkets bedömning

Domstolsverket anser att förslaget innebär en alltför långtgående koncentration och det förespråkas därför inte.

6.3.3. Alternativ 2: 25 tingsrätter ges behörighet

I remissunderlaget presenterade Domstolsverket ett alternativ för koncentration som tog sin utgångspunkt i forum för överklagande av utsökningsärenden, *utsökningsforum* (förslag 1 a och b).

Förslagsalternativen förordades av en stor mängd domstolar (två hovrätter och 18 tingsrätter). Som skäl för att utgå från utsökningsforum anfördes bl.a. att konkursärenden och utsökningsärenden är besläktade och att en ordning som grundas i utsökningsforum innebär att konkursforum utgår från en befintlig struktur, vilket gör det enkelt för aktörer att hitta rätt forum och att domstolssystemet hålls ihop. Samtidigt ifrågasatte en del remissinstanser, myndigheter och organisationer påståendet om sambandet mellan ärendetyperna eftersom beröringspunkterna, såväl utifrån domstolsprocessen som de frågor som prövas i domstol, framstår som begränsade.

Mot bakgrund av de synpunkter som lämnats i domstolarnas remissvar och vid de samråd som Domstolsverket haft med myndigheter och organisationer har nya överväganden gjorts. Domstolsverket anser att skälen för att följa utsökningsforum inte är tillräckligt starka ställda mot andra intressen som ska tas med i bedömningen av vad som är en lämplig lösning för konkursärendena. Vidare bedömer Domstolsverket, i likhet med inkomna synpunkter, att syftena med reformen inte kan uppnås vid en utgångspunkt i utsökningsforum, eftersom det skulle innebära att flera tingsrätter som i sådana fall skulle komma i fråga fortsatt skulle komma att handlägga ett mycket begränsat antal ärenden per år. Detta är särskilt tydligt i län där det endast finns en tingsrätt, vilket skulle medföra att det i dessa fall inte sker någon koncentration överhuvudtaget. Vidare skulle en utgångspunkt i utsökningsforum innebära att några av de domstolar som har det högsta ärendeflödet fråntas behörighet, vilket knappast kan vara i enlighet med den av regeringen uttalade ledstjärnan, dvs. att konkursforum ska förläggas till de tingsrätter som har tillräckligt stor ärendetillströmning för att säkra att det finns goda förutsättningar att upprätthålla kompetens på området.

Domstolsverket har mot denna bakgrund tagit fram ett nytt förslag som tar sin huvudsakliga utgångspunkt i ärendeflödet. Förslaget innebär att 25 tingsrätter föreslås få behörighet. Förslaget innebär också att samtliga hovrätter fortsättningsvis ska vara behöriga att pröva överklagade konkursfrågor. Förslaget leder till att konkursforum förläggs till de delar av landet där inflödet av ärenden är störst.

Förslaget har, på grund av den knappa uppdragstiden, inte remitterats till domstolarna eller varit föremål för samråd med myndigheter och organisationer.

Geografisk indelning

Det förslag som Domstolsverket lämnar kräver en reglering av de geografiska områden som ska ingå i domstolarnas domkretsar. Domkretsarna skulle i sådana fall se ut på följande sätt.

Tingsrätt	Domsagor som ingår i domkretsen
Luleå tingsrätt	Luleå tingsrätts domsaga Gällivare tingsrätts domsaga Haparanda tingsrätts domsaga
Umeå tingsrätt	Umeå tingsrätts domsaga Lycksele tingsrätts domsaga Skellefteå tingsrätts domsaga
Sundsvalls tingsrätt	Sundsvalls tingsrätts domsaga Ångermanlands tingsrätts domsaga Östersunds tingsrätts domsaga
Gävle tingsrätt	Gävle tingsrätts domsaga Hälsinglands tingsrätts domsaga
Västmanlands tingsrätt	Västmanlands tingsrätts domsaga
Uppsala tingsrätt	Uppsala tingsrätts domsaga
Attunda tingsrätt	Attunda tingsrätts domsaga Norrtälje tingsrätts domsaga
Solna tingsrätt	Solna tingsrätts domsaga
Stockholms tingsrätt	Stockholms tingsrätts domsaga
Nacka tingsrätt	Nacka tingsrätts domsaga Gotlands tingsrätts domsaga
Södertörns tingsrätt	Södertörns tingsrätts domsaga Nyköpings tingsrätts domsaga Eskilstuna tingsrätts domsaga Södertälje tingsrätts domsaga
Falu tingsrätt	Falu tingsrätts domsaga Mora tingsrätts domsaga
Borås tingsrätt	Borås tingsrätts domsaga Alingsås tingsrätts domsaga
Örebro tingsrätt	Örebro tingsrätts domsaga
Vänersborgs tingsrätt	Vänersborgs tingsrätts domsaga Uddevalla tingsrätts domsaga
Göteborgs tingsrätt	Göteborgs tingsrätts domsaga

Halmstads tingsrätt	Halmstads tingsrätts domsaga Varbergs tingsrätts domsaga
Värmlands tingsrätt	Värmlands tingsrätts domsaga
Linköpings tingsrätt	Linköpings tingsrätts domsaga Norrköpings tingsrätts domsaga
Jönköpings tingsrätt	Jönköpings tingsrätts domsaga Skaraborgs tingsrätts domsaga Eksjö tingsrätts domsaga
Växjö tingsrätt	Växjö tingsrätts domsaga Kalmar tingsrätts domsaga
Malmö tingsrätt	Malmö tingsrätts domsaga Ystads tingsrätts domsaga
Helsingborgs tingsrätt	Helsingborgs tingsrätts domsaga
Lunds tingsrätt	Lunds tingsrätts domsaga
Kristianstads tingsrätt	Kristianstads tingsrätts domsaga Blekinge tingsrätts domsaga Hässleholms tingsrätts domsaga

I Bilaga C redovisas hur förslaget faller ut i antal ärenden per domstol.

Val av tingsrätter

Hovrätten över Skåne och Blekinges domsaga

Idag handläggs konkurser av sju tingsrätter i domsagan. Förslaget innebär att handläggningen koncentreras till fyra tingsrätter; Malmö tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Lunds tingsrätt och Kristianstads tingsrätt.

- Malmö tingsrätt tar sina egna ärenden (5,6 %) och ärenden från Ystads tingsrätt (1,3 %), totalt 6,9 %.
- Helsingborgs tingsrätt tar sina egna ärenden (3,3 %), totalt 3,3 %.
- Lunds tingsrätt tar sina egna ärenden (2,3 %), totalt 2,3 %.
- Kristianstads tingsrätt tar sina egna ärenden (0,8 %) och ärenden från Blekinge tingsrätt (1,0 %) och Hässleholms tingsrätt (0,5 %), totalt 2,3 %.

Malmö tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt och Lunds tingsrätt har det högsta ärendeinflödet i domsagan och är därför givna.

Vikten av geografisk närhet väger lätt i detta område. Avstånden är relativt korta och kommunikationerna goda. Vid valet mellan Kristianstads tingsrätt och Blekinge tingsrätt har dock Kristianstads tingsrätts geografiska läge nära Hässleholm och relativt nära Karlskrona varit avgörande. Att förlägga konkurshanteringen i Karlskrona hade inneburit längre avstånd för fler.

Göta hovrätts domsaga

Idag handläggs konkurser av åtta tingsrätter i domsagan. Förslaget innebär att handläggningen koncentreras till fyra tingsrätter; Örebro tingsrätt, Linköpings tingsrätt, Jönköpings tingsrätt och Växjö tingsrätt.

- Örebro tingsrätt tar sina egna ärenden (2,5 %), totalt 2,5 %.
- Linköpings tingsrätt tar sina egna ärenden (1,5 %) och ärenden från Norrköpings tingsrätt (1,3 %), totalt 2,8 %.
- Jönköpings tingsrätt tar sina egna ärenden (1,9 %) och ärenden från Skaraborgs tingsrätt (1,5 %) och Eksjö tingsrätt (0,6 %), totalt 4,0 %.
- Växjö tingsrätt tar sina egna ärenden (1,5 %) och ärenden från Kalmar tingsrätt (1,7 %), totalt 3,2 %.

Skillnaderna i ärendeinflödet till domstolarna i domsagan är små, bortsett från Eksjö tingsrätt och Örebro tingsrätt som har lägre respektive högre ärendeinflöde än övriga tingsrätter som ligger kring 1,5 %. Inflödet av ärenden är i princip jämnhögt vid Växjö tingsrätt och Kalmar tingsrätt. Det som talar för Växjö är att staden ligger mer centralt inom det geografiska område som föreslås bli domkretsen. Fler kommer att ha kortare tid att resa jämfört med om forum förläggs i Kalmar.

Vikten av geografisk närhet väger relativt lätt i detta område. Avstånden är inte lika korta som i Skåne men ändå överkomliga. Domkretsarna har anpassats efter valda domstolars geografiska läge inom respektive domsaga.

Hovrätten för Västra Sveriges domsaga

Konkurser handläggs av åtta tingsrätter i domsagan. Förslaget innebär att handläggningen koncentreras till fem tingsrätter; Borås tingsrätt, Vänersborgs tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Halmstads tingsrätt och Värmlands tingsrätt.

- Borås tingsrätt tar sina egna ärenden (1,6 %) och ärenden från Alingsås tingsrätt (0,8 %), totalt 2,4 %.
- Vänersborgs tingsrätt tar sina egna ärenden (1,0 %) och ärenden från Uddevalla tingsrätt (1,4 %), totalt 2,4 %.
- Göteborgs tingsrätt tar sina egna ärenden (7,8 %), totalt 7,8 %.
- Halmstads tingsrätt tar sina egna ärenden (1,2 %) och ärenden från Varbergs tingsrätt (1,2 %), totalt 2,4 %.
- Värmlands tingsrätt tar sina egna ärenden (2,2 %), totalt 2,2 %.

Skillnaderna i ärendeinflödet till domstolarna i domsagan är ganska stora. Göteborgs tingsrätt och Borås tingsrätt är givna utifrån ärendeinflödet.

Halmstads tingsrätt och Varbergs tingsrätt är i princip jämnstora och har ett lika stort ärendeinflöde. Något starkt skäl att välja den ena domstolen före den andra finns inte. Det som blir avgörande är att Halmstad är en större stad.

I valet mellan Vänersborgs tingsrätt och Uddevalla tingsrätt är restiden för tillresande aktörer mindre betydelsefull, eftersom domstolarna ligger nära varandra geografiskt. Det som blir avgörande är att Vänersborgs tingsrätt är en lite större domstol.

Vid valet av Värmlands tingsrätt har hänsyn tagits till att domstolen har ett relativt högt ärendeinflöde och till den geografiska spridningen.

Svea hovrätts domsaga

Konkurser handläggs av 14 tingsrätter i domsagan. Förslaget innebär att handläggningen koncentreras till åtta tingsrätter; Västmanlands tingsrätt, Uppsala tingsrätt, Attunda tingsrätt, Solna tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Nacka tingsrätt, Södertörns tingsrätt och Falu tingsrätt.

- Västmanlands tingsrätt tar sina egna ärenden (2,4 %), totalt 2,4 %.
- Uppsala tingsrätt tar sina egna ärenden (3,1 %), totalt 3,1 %.
- Attunda tingsrätt tar sina egna ärenden (4,7 %), och ärenden från Norrtälje tingsrätt (0,5 %), totalt 5,2 %.
- Solna tingsrätt tar sina egna ärenden (4,5 %), totalt 4,5 %.
- Stockholms tingsrätt tar sina egna ärenden (17,4 %), totalt 17,4 %.
- Nacka tingsrätt tar sina egna ärenden (1,7 %) och ärenden från Gotlands tingsrätt (0,4 %), totalt 2,1 %.
- Södertörns tingsrätt tar sina egna ärenden (6,8 %) och ärenden från Nyköpings tingsrätt (1,2%), Eskilstuna tingsrätt (1,3 %) och Södertälje tingsrätt (1,2 %), totalt 10,5 %.
- Falu tingsrätt tar sina egna ärenden (1,4 %) och ärenden från Mora tingsrätt (0,6 %), totalt 2,0 %.

Skillnaderna i ärendeinflödet till domstolarna i domsagan är stora. Stockholms tingsrätt, Attunda tingsrätt, Södertörns tingsrätt, Uppsala tingsrätt, Solna tingsrätt och Västmanlands tingsrätt är givna utifrån ärendeinflödet.

Domstolsverket anser att ytterligare ärenden inte bör tillföras Stockholms tingsrätt. Då Nacka tingsrätt har ett relativt högt ärendeinflöde, ligger centralt i Stockholm och redan har ett högt ärendeinflöde samt har ett geografiskt fördelaktigt läge i förhållande till kommunikationerna med båt mellan Gotland och fastlandet bör Nacka tingsrätt ges behörighet.

Vid valet av Falu tingsrätt har hänsyn tagits främst till att åstadkomma en acceptabel geografisk spridning i Dalarnas län. Domstolen har ett högre ärendeinflöde än Mora tingsrätt.

Hovrätten för Nedre Norrlands domsaga

Konkurser handläggs av fem tingsrätter i domsagan. Förslaget innebär att handläggningen koncentreras till två tingsrätter; Sundsvalls tingsrätt och Gävle tingsrätt.

- Sundsvalls tingsrätt tar sina egna ärenden (1,2 %) och ärenden från Ångermanlands tingsrätt (0,9 %) och Östersunds tingsrätt (1,0 %), totalt 3,1 %.
- Gävle tingsrätt tar sina egna ärenden (1,3 %) och ärenden från Hälsinglands tingsrätt (0,9 %), totalt 2,2 %.

Ärendeinflödet till samtliga domstolar är lågt och skillnaderna är små (0,9–1,3 %). Sundsvalls tingsrätt och Gävle tingsrätt har det högsta inflödet. Därför kommer de i fråga för konkursforum.

Vikten av geografisk närhet beaktas genom att två domstolar pekas ut. Även om avstånden till förslagna tingsrätter blir långa så är de rimliga. Domkretsarna har anpassats efter valda domstolars geografiska läge inom respektive ny domsaga.

Hovrätten för Övre Norrlands domsaga

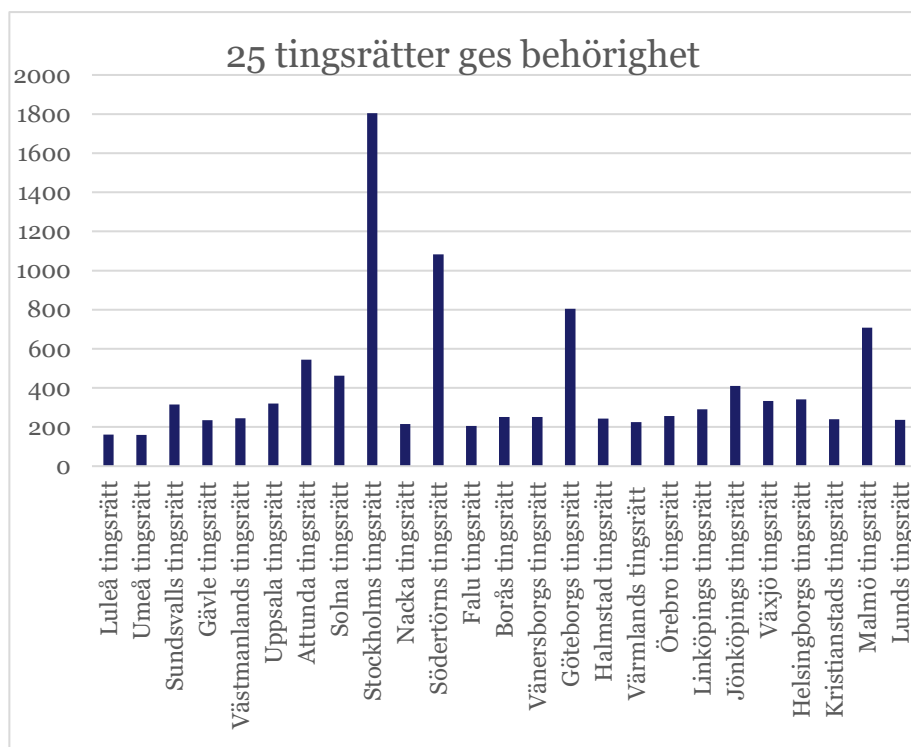
Konkurser handläggs av sex tingsrätter i domsagan. Förslaget innebär att handläggningen koncentreras till två tingsrätter; Luleå tingsrätt och Umeå tingsrätt.

- Luleå tingsrätt tar sina egna ärenden (1,0 %) och ärenden från Gällivare tingsrätt (0,3 %) och Haparanda tingsrätt (0,3 %), totalt 1,6 %.
- Umeå tingsrätt tar sina egna ärenden (0,8 %) och ärenden från Lycksele tingsrätt (0,2 %) och Skellefteå tingsrätt (0,5 %), totalt 1,5 %.

Ärendeinflödet till samtliga domstolar är lågt (0,2–1,0 %). Luleå tingsrätt och Umeå tingsrätt har det högsta inflödet. Därför föreslås de få behörighet.

Den geografiska närheten beaktas genom att två domstolar pekats ut. Även om avstånden till förslagna tingsrätter blir mycket långa så blir de rimliga. Domkretsarna har anpassats efter valda domstolars geografiska läge inom respektive ny domsaga.

Förväntat ärendeinflöde – Alternativ 2

Se även Bilaga C.

Fördelar

Genom förslaget beaktas värdet av att bevara upparbetad kompetens, både inom domstolsorganisationen och konkursförvaltarkretsen. De är Domstolsverkets uppfattning att det förslag som läggs fram inte bör motverka syftet med en koncentration genom att välfungerande och stora konkursavdelningar läggs ner.

Då förslaget ändå medför viss koncentration av handläggningen ges även mindre tingsrätter möjlighet till specialisering för domare och handläggare.

Större vikt har lagts vid vad som är bäst för hanteringen av ett konkursärende både ur konkursgäldenärens, konkursförvaltarens och statens perspektiv (intresset av kostnadseffektivitet, geografisk spridning och förtroende för domstolarna) jämfört med samtliga tidigare presenterade och remitterade förslag.

Förslaget tar även i större mån än det tidigare beskrivna alternativet (med utgångspunkt i hovrättsområdena) hänsyn till geografisk spridning och regionala skillnader i landet.

Genom förslaget kommer kompetensen och förståelsen för insolvensrätten att finnas kvar i hela landet.

Då förslaget tar sin utgångspunkt i ärendeinflödet och då konkursforum förläggs till de delar av landet där inflödet är som störst är det få som faktiskt kommer att drabbas av betydande avstånd. Det är främst i norra Sverige som konsekvenserna i detta avseende blir kännbara. Då endast en fjärdedel av samtliga konkursärenden avgörs efter sammanträde inför rätten blir de negativa konsekvenserna i förhållande till enskilda som behöver inställa sig i rätten begränsade. Domstolsverket anser att förslaget i tillräcklig mån svarar mot främst gäldenärernas behov av att kunna inställa sig på plats inför rätten och statens och borgenärernas behov av kostnadseffektiv konkurshandläggning.

Mängden konkursärenden varierar kraftigt över tid. En för stor koncentration riskerar att bli svår att hantera för de domstolar som blir konkursforum. Förslaget innebär att denna risk blir mindre påtaglig. Vidare är ärendemängden förhållandevis jämnt fördelad mellan de domstolar som får behörighet.

De föreslagna domkretsarna utgår från befintliga hovrättsområden och innebär att behörigheten delas upp enligt en i viss mån vedertagen fördelning, vilket kan underlätta för domstolsorganisationen som helhet. Vidare innebär förslaget att det kommer att finnas möjligheter för notarier och fiskaler att arbeta med konkurser under sin utbildning, vilket bidrar till en större kunskapsspridning och ökade möjligheter för rekrytering av både framtida domare och konkursförvaltare.

Då förslaget innebär en relativt liten förändring av domstolarnas inflöde medför det endast begränsade behov av omställning. Detta, parat med en relativt lång tid för införande, borde innebära att kostnaderna för reformen kan hållas på en låg nivå.

Nackdelar

Förslaget innebär att domkretsarna fördelas på ett sätt som inte förekommer i något annat sammanhang. Det kan försvåra för enskilda att ansöka om konkurs vid rätt domstol.

Då förslaget innebär en viss koncentration av konkurshandläggningen förekommer de negativa konsekvenser som beskrivits ovan även i förhållande till detta förslag. Då koncentrationen inte är lika långtgående blir de negativa konsekvenserna dock mindre påtagliga.

Domstolsverkets bedömning

Som framgått tidigare framstår det som osäkert vilka effekter som väntar efter genomförandet av förslagen i Ds 2019:31. Det finns inte heller något underlag som tydligt visar att domstolarnas hantering av konkurserna

brister eller att större domstolsorganisationer är mer effektiva än mindre. Mot bakgrund av den osäkerhet som råder i dessa avseenden anser Domstolsverket att en så liten förändring som möjligt bör göras.

Det är Domstolsverkets bedömning att förslaget bäst svarar mot syftet med reformen, dvs. att säkerställa att varje tingsrätt har en tillräckligt stor ärendemängd för att upprätthålla kompetensen och att handlägga ärendena med önskvärd effektivitet. Vidare bedömer Domstolsverket att förslaget innebär att kostnaderna för reformen kan hållas på en rimlig nivå.

6.3.4. Forum för överklagande

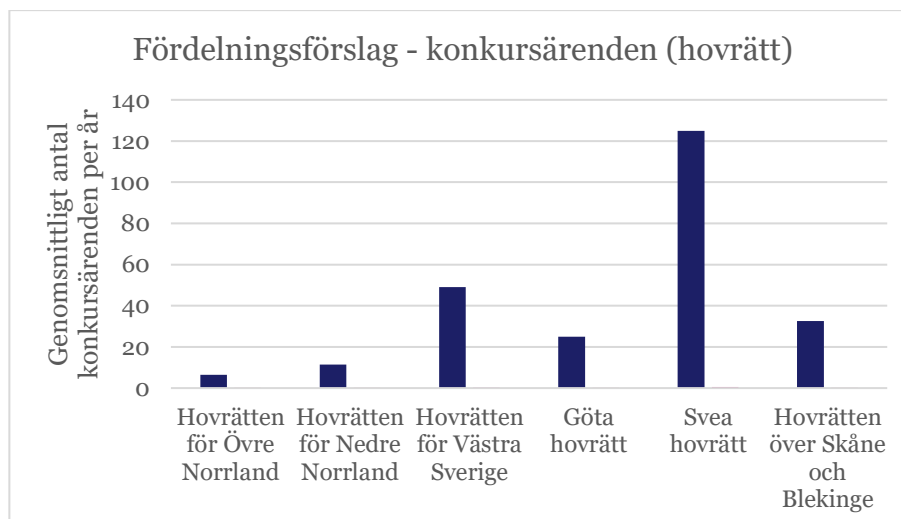
Domstolsverket har övervägt om det är lämpligt att förlägga överprövningen endast i en eller ett mindre antal hovrätter. Det som talar för en sådan lösning är att ärendemängden i hovrätterna är mycket liten. Svea hovrätt har det klart största inflödet av överklaganden. Övriga hovrätter hanterar endast ett mindre antal ärenden varje år. Därtill kommer att specialisering mot konkursrätt, till skillnad från vad som är gängse ordning i tingsrätt, inte är vanligt förekommande i hovrätterna, varken på domarsidan eller bland handläggarna. De enskilda ledamöterna exponeras därför i mycket liten utsträckning för konkursfrågor, vilket kan påverka effektiviteten i hanteringen.

Frågan är emellertid om fördelarna med en koncentration av överrättsprövningen är så stora att det finns skäl att avvika från den struktur som gäller för de allmänna domstolarna i övrigt.

Insolvensrätten är en central del av civilrätten och nära sammankopplad med bl.a. avtals- och associationsrätten. Det finns ett stort värde i att kunskaper och erfarenheter på insolvensrättens område finns hos domare i samtliga överrätter. En koncentration till en eller ett mindre antal överrätter skulle innebära att innebära att det uppstår vissa skillnader i den domarutbildning som bedrivs vid samtliga hovrätter och medföra att denna inte blir enhetlig över hela landet. Domarutbildade med praktisk erfarenhet av frågor om konkurs kommer då i huvudsak finnas vid endast en eller två-tre överrättsorter, samtidigt som behöriga tingsrätter kommer att vara geografiskt utspridda. Över tid riskerar en sådan ordning att få betydelse för kompetensförsörjningen för de tingsrätter som inte finns i närheten av de aktuella överrättsorterna.

Vidare kräver prövningen av konkursfrågor i hovrätt inte någon särskild organisation. Utifrån hovrätternas perspektiv skiljer sig inte konkursärendena avsevärt från andra mål och ärenden av föredragningskaraktär.

Mot denna bakgrund föreslår Domstolsverket att överklaganden i konkursärenden, under alla förhållanden, ska ske till alla hovrätter. Detta gynnar både domarutbildningen, praxisbildningen inom konkursrätten och värdet av att kunskap om konkurser finns över hela Sverige.

6.3.5. Anknytningskriterier

Domstolsverket föreslår ingen ändring av vilka anknytningskriterier som ska vara avgörande för vilken domstol som är behörig.

6.4. Angående återvinningsmålen

Förslag: Domstolsverket föreslår att de konkursrelaterade målen, inklusive återvinningsmålen, även fortsättningsvis ska handläggas enligt nuvarande forumbestämmelser.

I regeringsuppdraget anges att Domstolsverket ska lämna förslag på vilka tingsrätter som ska vara behöriga att pröva samtliga med konkursförfarandet associerade frågor, inklusive mål om återvinning i konkurs.

I Ds 2019:31 anges bl.a. att det ”vore olyckligt om en koncentration av konkursärenden till vissa tingsrätter skulle innebära att forumregeln i konkursärenden inte fullt ut stämmer överens med forumregeln i konkursrättsliga mål, dvs. även i återvinningsmål. Att låta dessa typer av många gånger komplicerade tvister fortsatt handläggas vid samtliga tingsrätter skulle innebära att konkursrätten inte hanteras samlat och framför allt att en rad domstolar skulle komma att handlägga dessa konkursrättsliga tvistemål utan att den huvudsakliga handläggningen av konkursärenden sker där. En sådan ordning framstår inte som lämplig. Den konkursrättsliga kompetens som byggs upp i de tingsrätter som blir behöriga att handlägga konkursärenden bör tas till vara även för handläggningen av återvinningstvister. Detta bör leda till en mer effektiv handläggning. Att återvinning även framöver kommer att kunna handläggas i en bevakningstvist, dvs. i ett konkursärende, talar också med styrka för att även övriga fall av återvinning bör hanteras vid samma domstol. Det inleddes ca 200 återvinningsmål i tingsrätt 2018.”¹⁷

En del domstolar har i sina remissvar anfört att det inte finns några starka skäl för att mål om återvinning i konkurs endast ska prövas vid de domstolar som ska handlägga konkursärenden. Det har vidare framhållits att eventuella samordningsvinster framstår som begränsade. Återvinningsmålen bedöms snarare ha större samhörighet med andra slags dispositiva tvistemål än med konkursärenden. Även om de materiella reglerna finns i konkurslagen, utgör

¹⁷ Ds 2019:31 s. 402f.

dessa en väsentlig del av den centrala civilrättsliga lagstiftningen. Återvinningsmålen är också ofta både komplexa och vidlyftiga. Det finns därför en överhängande risk att en koncentration av dessa mål kommer att leda till längre omloppstider, utan att kvaliteten på domstolarnas avgöranden blir högre.

Domstolsverket instämmer i det som framförts av domstolarna i detta avseende. Domstolsverket anser således att det inte finns tillräckliga skäl för att göra en ändring i fråga om forum för återvinningsmålen.

7. Behörighet att handlägga ärenden om företagsrekonstruktion – överväganden och förslag

Förslag: Domstolsverket föreslår att Stockholms tingsrätt, Göteborgs tingsrätt och Malmö tingsrätt ska vara behöriga att pröva ärenden om företagsrekonstruktion och att respektive tingsrätts överrätt ska vara behörig att pröva överklaganden i frågor som rör företagsrekonstruktioner.

I fråga om anknytningskriterier är det Domstolsverkets uppfattning att det fortsatt ska vara den ort där gäldenären svarar i tvistemål som ska vara avgörande för vilken domstol som är behörig att handlägga ärendet.

7.1. Domstolsverkets remitterade förslag

Domstolsverkets ambition var att, i likhet med vad som anförts ovan angående alternativa konkursforum, ge remissinstanserna ett brett beredningsunderlag. Därför tog Domstolsverket fram fyra alternativa förslag. Alternativen presenterades utan inbördes rangordning.

Enligt det första alternativet skulle behörigheten förläggas till samma domstolar som ges behörighet att handlägga konkursfrågor. Enligt det andra alternativet skulle Stockholms tingsrätt ges exklusiv behörighet och enligt det tredje alternativet skulle behörighet ges till fyra tingsrätter; Stockholms tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Malmö tingsrätt och Umeå tingsrätt.

Domstolsverket föreslog vidare att samtliga ärenden om företagsrekonstruktion, enligt det andra och det tredje alternativet, skulle överklagas till en hovrätt. Enligt det fjärde alternativet föreslogs att en tingsrätt per hovrättsområde skulle ges behörighet. Vid detta alternativ skulle överklagande ske till ordinarie hovrätt.

En utförlig beskrivning av de presenterade alternativen finns i remissunderlaget, se Bilagorna G-J.

De synpunkter som lämnats i fråga om forum för företagsrekonstruktion är mer samstämmiga än i fråga om konkursforum. En majoritet av domstolarna, organisationer och myndigheter förespråkar en mycket hög koncentration. Skäl som framförts för en hög koncentration är bl.a. att antalet ärenden är mycket litet och att det processuella förfarandet är komplext. Vidare har framhållits att det nya regelverket har inneburit att det är svårare att beviljas en företagsrekonstruktion och att ärendemängden förväntas bli ännu lägre de kommande åren.

7.2. Överväganden

7.2.1. Konkursärenden och ärenden om företagsrekonstruktion behöver inte handläggas vid samma domstolar

Regeringen har i direktiven angett att Domstolsverket inom ramen för uppdraget ska överväga om behörigheten att handlägga ärenden om företagsrekonstruktion ska ges till samma antal tingsrätter som ges behörighet att handlägga konkurser eller om behörigheten bör koncentreras ytterligare.

Det kan finnas fördelar med att de två insolvensrättsliga förfarandena handläggs vid samma domstolar. Detta då det finns både rättsliga och handläggningmässiga beröringspunkter mellan ärendetyperna vilket kan vara till fördel för handläggningen. Vidare är det samma myndighetsenhet som utövar tillsyn över förfarandena. Den krets som agerar som rekonstruktörer respektive konkursförvaltare är vidare i viss utsträckning densamma. Ett gemensamt forum för konkursärenden och ärenden om företagsrekonstruktion kan även underlätta för aktörer och enskilda att hitta till rätt domstol.

Det kan även vara en fördel om den domstol som ska utse en rekonstruktör kan göra en välgrundad bedömning av personens lämplighet som rekonstruktör. Om tingsrätten saknar kännedom om den föreslagna rekonstruktörens lämplighet måste domstolen förlita sig på Tillsynsenhetens yttrande, vilket inte kan ha varit lagstiftarens avsikt.

Mot detta står det faktum att ärendemängden är väsentligt mindre än vad som är fallet med konkurserna. Samtidigt kan de frågor som domaren ställs inför i handläggningen av en företagsrekonstruktion vara av det svårare slaget och ärendena är i mångt och mycket väsensskilda från annan handläggning som förekommer i domstolen. Exempelvis kan nämnas förfarandet vid borgenärssammanträdet och plansammanträdet där rätten förväntas ta en aktiv roll. Höga krav ställs därför på den domare som leder sammanträdet.

Vidare är aktörerna som är inblandade i förfarandet specialister inom fältet. På konkurstillsynen arbetar jurister med specialkompetens inom insolvensjuridik. Rekonstruktörerna är ofta advokater på vilka det ställs mycket höga krav. De måste bl.a. ha mycket goda teoretiska kunskaper inom bl.a. obeståndsrätt, straffrätt och företagsekonomi, erfarenhet av självständig handläggning av affärsjuridiska ärenden under eget personligt ansvar och tillgång till en egen, väl utvecklad och permanent kontorsorganisation.

Domstolsverket vill samtidigt framhålla att frågan om ärendenas komplexitet inte bör överdrivas. Även om ärenden om företagsrekonstruktion är sällan förekommande och därmed kan kräva instudering av regelverket är kompetensen bland landets domare mycket hög.

Det främsta skälet att koncentrera handläggningen till ett mindre antal domstolar är snarast att genom upparbetad erfarenhet uppnå hög effektivitet i förfarandet.

Det bör härvid också noteras att en ansökan om företagsrekonstruktion, i likhet med en ansökan om konkurs, ska handläggas med viss skyndsamhet. Av 7 § lagen om företagsrekonstruktion framgår att en ansökan av en gäldenär ska prövas *genast*.

Mot denna bakgrund framstår det som naturligt att handläggningen av dessa ärenden bör koncentreras till ett än mindre antal tingsrätter än de som ska vara behöriga att handlägga konkurser.

7.2.2. Stockholms tingsrätt bör inte få exklusiv behörighet

Av den inhämtade statistiken framgår att landets ärenden om företagsrekonstruktion främst handläggs i tingsrätter i storstadsregionerna med en tydlig koncentration till Stockholm.

Ärendemängden är så liten att det finns goda skäl att endast föreslå en tingsrätt som behörig, närmare bestämt Stockholms tingsrätt.

Den främsta fördelen med ett sådant alternativ hade varit att domstolens personal skulle fått möjligheter att skaffa sig synnerliga goda kunskaper och erfarenhet av att handlägga företagsrekonstruktioner vilket, bl.a. skulle vara till gagn för effektiviteten i handläggningen av ärendena.

Nackdelarna är att alternativet innebär en 100-procentig koncentration till Stockholm, vilket riskerar att leda till att återväxten av rekonstruktörer som vill etablera sig i övriga delar av Sverige riskerar att försämrats. Detta kan i sin tur leda till att företag som skulle ha nytta av en företagsrekonstruktion förlorar den möjligheten eftersom någon rekonstruktör inte finns i närområdet.

En snäv koncentration till endast Stockholm innebär också en risk för högre reskostnader och olägenheter för dem som ska delta i sammanträden i rätten.¹⁸

Risken med en koncentration till endast en tingsrätt är vidare att bedömningarna blir mycket ensidiga.

Mot en sådan lösning talar även starkt att bl.a. Stockholms tingsrätt har avstyrkt detta som ett genomförbart alternativ.

Något förslag som innebär att Stockholms tingsrätt får exklusiv behörighet läggs mot denna bakgrund inte fram.

7.2.3. En tingsrätt per hovrättsområde innebär en för liten koncentration

Domstolsverket har övervägt ett alternativ som innebär att en tingsrätt per hovrättsområde ges behörighet och att överklagande sker till alla sex hovrätter i vanlig ordning.

Fördelarna med ett sådant alternativ är att en god geografisk spridning uppnås och att domkretsarna känns igen.

Den främsta nackdelen är att ärendeinflödet i främst de domstolar som skulle komma i fråga i Hovrättens för Nedre Norrlands och Hovrätten för Övre Norrlands domsagor skulle bli mycket litet. Även inflödet i övriga hovrättsområden, utom Svea hovrätt, skulle bli ytterst begränsat. Domstolsverket bedömer att ett sådant alternativ hade lett till en för liten koncentration och lägger därför inte fram ett sådant förslag.

¹⁸ Se Bilaga F för sammanträdestider.

7.2.4. Domstolsverkets förslag: *Tre tingsrätter bör ges behörighet*

Som framgått ovan finns starka skäl som talar för en lösning där Stockholms tingsrätt ges exklusiv behörighet. Av skäl som angetts ovan kan det förslaget emellertid inte läggas fram. Domstolsverket förespråkar i stället ett förslag som innebär att behörighet ges till tre tingsrätter.

Vid valet av vilka tingsrätter som ska ges behörighet har hänsyn tagits till framför allt ärendemängd men också till den geografiska spridningen. Med tre tingsrätter spridda över landet möjliggörs en något större kunskaps-spridning. Vidare ges de aktuella domstolarna förutsättningar att utveckla specialistkompetens hos personalen.

En uppdelning av Sverige i tre delar, till skillnad från exempelvis sex motsvarande hovrättsområdena, skulle kunna göra det svårare för enskilda att överblicka vilken tingsrätt som är behörig. Detta, menar Domstolsverket, inte är ett särskilt starkt vägande skäl. Kunskapen om vilket forum som blir aktuellt kommer, i vart fall en kort tid efter genomförandet av förändringen, att vara välkänt för övriga inblandade aktörer, främst rekonstruktörerna, vilka i normalfallet är involverade i en ansökan om företagsrekonstruktion i ett tidigt skede.

Norra Sverige

Ärendemängden i samtliga tingsrätter i norra Sverige är mycket liten. Om en domstol i norra Sverige föreslås få behörighet att handlägga ärenden i hela det aktuella området så kommer avståndet till denna domstol under alla förhållanden att bli mycket stort. Det har lyfts av domstolar i den berörda regionen att kommunikationerna är bättre till Stockholm än till exempelvis Umeå. För att åstadkomma en acceptabel geografisk spridning föreslås därför att ärenden från norra Sverige ska handläggas i Stockholms tingsrätt.

Stockholms tingsrätt

Stockholms tingsrätt handlägger idag cirka 30 procent av alla ärenden om företagsrekonstruktion. Att Stockholms tingsrätt ska föreslås få behörighet är därför givet.

För att uppnå en god fördelning mellan övriga tingsrätter som ska få behörighet, föreslås att domkretsen ska omfatta Stockholms län, Gotlands län, Uppsala län, Södermanlands län, Gävleborgs län, Västmanlands län, Östergötlands län, Norrbottens län, Västerbottens län, Jämtlands län och Västernorrlands län.

Göteborgs tingsrätt

Även Göteborgs tingsrätt bör, med hänsyn till mängden ärenden och domstolens storlek och kapacitet, ges behörighet.

Domkretsen bör omfatta Västra Götalands län, Örebro län, Dalarnas län och Värmlands län.

Malmö tingsrätt

Likaså Malmö tingsrätt är ett givet alternativ med hänsyn till mängden ärenden samt domstolens storlek och möjligheter att hantera ett ökat inflöde.

Domkretsen bör omfatta Skåne län, Blekinge län, Hallands län, Kalmar län, Kronobergs län och Jönköpings län.

Geografisk indelning

Tabellen visar föreslagna domstolar med respektive domkrets.

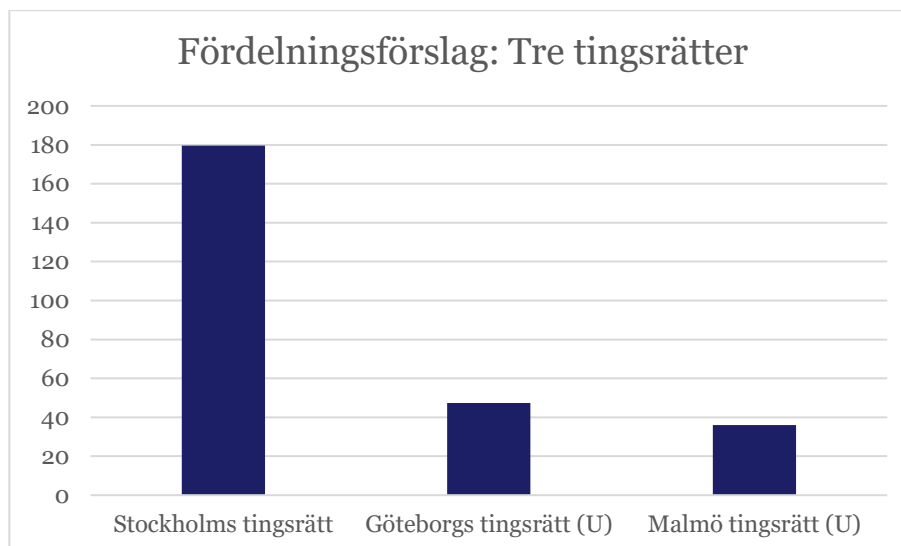
Tingsrätt	Län som ingår i domkretsen
Stockholms tingsrätt	Stockholms län Gotlands län Uppsala län Södermanlands län Gävleborgs län Västmanlands län Östergötlands län Norrbottens län Västerbottens län Jämtlands län Västernorrlands län
Göteborgs tingsrätt	Västra Götalands län Örebro län Dalarnas län Värmlands län
Malmö tingsrätt	Skåne län Blekinge län Hallands län Kalmar län Kronobergs län Jönköpings län

Utfall, fördelning

Tabellen visar hur ärendeinflödet skulle komma att fördela sig.¹⁹

Domstol	Genomsnittligt antal ärenden per år	Genomsnitt av ärendetotalen per år
Stockholms tingsrätt	180 ärenden	68 %
Göteborgs tingsrätt	48 ärenden	18 %
Malmö tingsrätt	36 ärenden	14 %

¹⁹ Se även Bilaga E.

7.2.5. Forum för överklagande

Ärendeflödet i överrätterna är mycket begränsat. Domstolsverket har därför övervägt om det vore lämpligast att föreslå att endast en hovrätt ska vara behörig att pröva överklaganden. En sådan lösning skulle möjliggöra för den hovrätt som får behörighet att upparbeta i vart fall viss erfarenhet på området.

Å andra sidan finns det ett värde i att kunskap om ärendetypen finns på fler håll än vid endast en hovrätt. Därutöver framstår det som lämpligt att den praxis som utvecklas på området inte endast kommer från en hovrätt. Då lagstiftningen är ny kan det förväntas att det i det närmaste kommer att finnas frågor där högre rätt kan behöva avge vägledning.

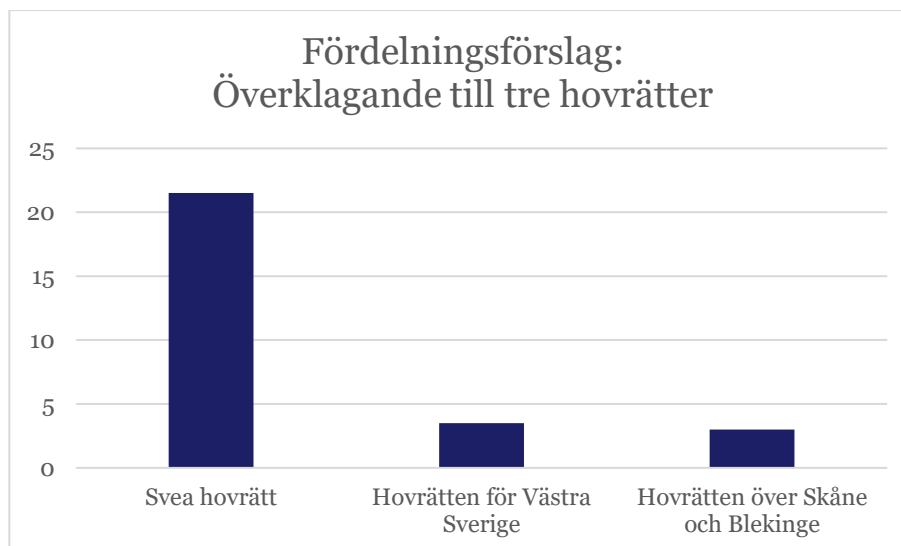
Mot denna bakgrund föreslår Domstolsverket att respektive behörig tingsrätts överrätt ska vara behörig att pröva överklaganden i frågor som rör företagsrekonstruktioner. Överklaganden ska således prövas av Svea hovrätt, Hovrätten för Västra Sverige och Hovrätten över Skåne och Blekinge.

Utfall, fördelning

Tabellen visar hur ärendeflödet skulle komma att fördela sig.²⁰

Domstol	Genomsnittligt antal ärenden per år	Genomsnitt av ärendetotalen per år
Svea hovrätt	21,5 ärenden	77 %
Hovrätten för Västra Sverige	3,5 ärenden	12 %
Hovrätten över Skåne och Blekinge	3 ärenden	11 %

²⁰ Se även Bilaga E.

7.2.6. Anknätningskriterier

Domstolsverket föreslår ingen ändring av vilka anknätningskriterier som ska vara avgörande för vilken domstol som är behörig. Den ort där gäldenären svarar i tvistemål ska fortsatt vara avgörande för valet av forum.

8. Konsekvenser

8.1. Konsekvenser för domstolarna

8.1.1. Tingsrätterna

Konkursforum

Ingen koncentration

För det fall ingen reform genomförs innebär det att samtliga tingsrätter även fortsättningsvis kommer att handlägga konkurser.

Vid genomförandet av förslagen i Ds 2019:31 kommer den tid som tingsrätterna lägger på konkurshantering att minska. Vilka effekter det får på domstolarnas verksamhet återstår att se. Det har inte varit möjligt att inom ramen för detta uppdrag göra en analys av vilka resurser de kvarstående arbetsmoment kommer att ta i anspråk, annat än på ett mycket övergripande plan.

Koncentration till åtta tingsrätter respektive 25 tingsrätter

För det fall regeringen går vidare med Domstolsverkets alternativa förslag avseende konkursforum innebär det att antalet tingsrätter med behörighet att handlägga konkursfrågor kommer att minska från 48 till åtta eller 25.

Ärendeströmningen till de domstolar som blir behöriga kommer att öka, vilket kan leda till ett ökat resursbehov. Det kommer i många fall att uppstå behov av att omorganisera och eventuellt anställa ny personal för att möta det ökade ärendeflödet. Med ökade personalresurser bedöms verksamheten bli mindre sårbar. Vidare kommer berörda domstolar att behöva utbilda den personal som ska handlägga aktuella ärenden.

För de domstolar som inte längre ska handlägga konkurser innebär förslaget minskade resursbehov. Den organisation som finns på dessa domstolar kommer att behöva avvecklas. Kanslipersonalen är ofta specialiserad inom området och dessa behöver eventuellt utbildas i annan handläggning. Att de inte längre ska handlägga konkursärenden medför även att upparbetad kompetens går förlorad.

Vidare kan arbetsbrist uppstå, främst på handläggarsidan. Samtidigt står många domstolarna inför stora utmaningar i fråga om rekrytering av både domare och kanslipersonal. För de domstolar som inte kommer i fråga för behörighet kan förslaget innebära att personalresurser görs tillgängliga för övrig verksamhet i domstolen. Resursfrågan får i de fallen hanteras inom ordinarie budgetprocess.

Domstolsverket bedömer att en koncentration av konkursärendena till vissa domstolar möjliggör ökad specialisering bland domstolspersonalen vilket kan ge positiva effekter för kompetensförsörjningen inom Sveriges Domstolar.

Samtidigt kan det finnas en risk för att en ökad koncentration minskar rekryteringskraften hos de domstolar som inte längre ska hantera konkurser eftersom dessa domstolar går miste om möjligheten för personalen att specialisera sig inom detta rättsområde.

De domstolar som tar över ärendeinflödet från andra domstolar behöver arbeta fram nya rutiner för fördelningen av konkurser till förvaltarna, vilket inkluderar tingsrätternas konkursförvaltarlistor.

Forum för ärenden om företagsrekonstruktion

När det gäller företagsrekonstruktionerna innebär förslaget att antalet tingsrätter med behörighet att handlägga konkursfrågor minskar från 48 till tre tingsrätter. Ärendemängden är mycket liten i förhållande till övrigt inflöde av mål- och ärenden i domstolarna. Den föreslagna förändringen torde därför inte medföra någon påverkan på behovet av resurser för de domstolar som mister behörighet. För de tingsrätter som får behörighet kan ett visst ökat resursbehov väntas, särskilt inledningsvis, eftersom ärendemängden blir kännbar samtidigt som mer personal måste utbildas i handläggning av ärendetypen. Det kan dessutom uppstå ett behov av nyrekrytering av personal.

8.1.2. Hovrätterna

Konkursforum

Domstolsverkets samtliga förslag innebär att någon förändring inte görs i fråga om vilka hovrätter som ska vara behöriga att pröva överklaganden. Hovrätternas inflöde av mål och ärenden påverkas således inte.

Forum för ärenden om företagsrekonstruktion

Om regeringen går vidare med den lösning som förespråkas av Domstolsverket innebär det att tre hovrätter får behörighet att pröva överklagade beslut som rör företagsrekonstruktioner. Detta medför naturligtvis att övriga hovrätter inte längre ska pröva sådana frågor. Då ärendemängden vid hovrätterna är mycket liten borde förslaget inte medföra annat än marginella konsekvenser.

8.2. Konsekvenser för Domstolsverket

För Domstolsverkets del kan förändringen, främst vid en stark koncentration, innebära stöttande insatser för att omhänderta kompetens samt bistå vid uppsägning, omplacering och nyrekrytering vid domstolarna.

Domstolsverket kommer även att behöva bistå domstolarna med informations- och utbildningsinsatser. Information om förändringen måste tydligt kommuniceras både internt inom Sveriges Domstolar och extern i förhållande till berörda aktörer och samhället i övrigt.

Resurstilldelningen för alla tingsrätter och hovrätter måste ses över.

8.3. Utbildning av notarier och fiskaler

Konkursforum

Om en koncentration av handläggningen till färre tingsrätter genomförs innebär det att färre notarier kommer att få möjlighet att arbeta med konkursfrågor och ärenden om företagsrekonstruktion under sin notarieutbildning.

Det förekommer skillnader mellan tingsrätternas upplägg i fråga om konkursärenden ska ingå i utbildningen. På en del håll engageras alla notarier vid tingsrätten i konkurshantering och på andra håll är det endast ett fåtal notarier som under en begränsad period inkluderas i konkurshanteringsorganisationen. Redan idag deltar alltså inte alla notarier i handläggningen av dessa ärenden. Det förändrade regelverket för konkurshandläggningen har dessutom fått till följd att edgångssammanträdena, vilka ofta leddes av notarier, i huvudsak inte längre hanteras av domstolarna. För det fall övriga delar av konkursreformen genomförs minskar notariernas inkludering i handläggningen ytterligare. Å andra sidan kommer de notarier som arbetar vid tingsrätter som får behörighet att få möjlighet att med högre frekvens delta i handläggningen av frågor med mer substans, vilket torde vara en positiv effekt av reformen.

Liknande följder är att vänta för fiskaler som tjänstgör i underrätt. Även i fråga om denna grupp finns skillnader i fråga om i vilken mån fiskalerna engageras i konkurshantering.

Forum för ärenden om företagsrekonstruktion

Ärendemängden är mycket liten och påverkan på notarie- och fiskalutbildningen torde därför inte påverkas mer än ytterst marginellt.

8.4. Konsekvenser för konkurstillsynen

En koncentration till ett färre antal domstolar kan underlätta samverkan mellan domstolarna och Kronofogdemyndighetens konkurstillsynsenhet.

Förslaget bör inte innebära någon påverkan på myndighetens organisation, eftersom konkurstillsynsenheten redan idag har samlat sin kompetens på färre orter.

8.5. Konsekvenser för konkursförvaltare och rekonstruktörer

Konkursforum

Koncentration till åtta respektive 25 tingsrätter

Minskade möjligheter till notarietjänstgöring vid en domstol som handlägger konkursärenden kan eventuellt leda till att underlaget för rekrytering av färdiga notarier med erfarenhet av handläggning av aktuella ärendetyper minskar på vissa håll i Sverige, vilket kan vara i viss mån negativt för konkursförvaltarverksamheten. Om detta i förlängningen leder till att utbudet av konkursförvaltare centraliseras till vissa städer finns en risk att själva konkurshanteringen fördröjas eftersom en förvaltare inte finns nära verksamhetsorten.

Konkursförvaltarna kan drabbas av längre restider till domstolarna men samtidigt har det nya regelverket lett till färre möten i domstol. Vidare finns möjligheten att närvara vid sammanträden via videolänk eller telefon.

Förslaget torde inte påverka vilka konkursförvaltare som kan komma i fråga, eftersom det inte ställs några krav på att en förvaltare behöver vara verksam på domstolsorten.

Forum för ärenden om företagsrekonstruktion

Rimligen borde en koncentration inte medföra särskilt stora konsekvenser för rekonstruktörerna. Förslaget torde inte påverka vilka rekonstruktörer som kan komma i fråga, eftersom det inte ställs några krav på att en rekonstruktör behöver vara verksam på domstolsorten. Innan det kan bli aktuellt att få förordnanden som rekonstruktör måste rekonstruktören dessutom ha varit förvaltare och i det sammanhanget hanterat fortsatt drift av företag försatta i konkurs. Dessa krav innebär således redan idag att kretsen av rekonstruktörer är begränsad. De flesta har redan sin verksamhet i de största städerna.

8.6. Konsekvenser för konkurssökandena

Konkursforum

Koncentration till åtta respektive 25 tingsrätter

Förslagen innebär i många fall och i olika mån längre restider i samband med sammanträden i domstol, vilket kan medföra både kostnader och olägenheter. Det finns dock ofta förutsättningar för domstolen att besluta om närvaro per telefon eller videolänk bl.a. från andra domstolar, varför konsekvenserna, i vart fall enligt förslaget där 25 tingsrätter ges behörighet, torde bli begränsade. Se även ovan, avsnitt 6.2.4. och 6.3.1.

8.7. Konsekvenser för konkursgäldenärerna

Koncentration till åtta respektive 25 tingsrätter

Förslagen innebär i olika mån minskad närhet till den egna verksamhets- eller bostadsorten och i många fall längre restider i samband med sammanträden i domstol. På samma sätt som för sökandena finns emellertid möjligheter för gäldenärer och bolagsföreträdare att inställa sig på annat sätt än fysiskt i handläggande domstol. Se även ovan, avsnitt 6.2.4. och 6.3.1.

8.8. Konsekvenser för de företag som ska genomgå rekonstruktion

I viss mån innebär förslaget minskad närhet till den egna verksamhets- eller bostadsorten och i många fall längre restider i samband med sammanträden i domstol. Redan idag förekommer de flesta företagsrekonstruktioner i framför allt Stockholm, men också i Göteborg och Malmö. Ärendemängden i övriga delar av Sverige är mycket begränsad, vilket innebär att det endast är en liten andel av företagen som faktiskt påverkas av denna förändring. På samma sätt som för konkurssökandena finns också möjligheter för bolagsföreträdare att inställa sig på annat sätt än fysiskt i handläggande domstol.

8.9. Konsekvenser för övriga aktörer och allmänheten

Koncentration till färre tingsrätter

Av förslagen följer att övriga aktörer som ska infinna sig i rätten kan drabbas av längre restider. Dock inställer sig borgenärerna i en konkurs eller i ett rekonstruktionsförfarande sällan i rätten, vilket innebär att konsekvenserna får anses vara ytterst marginella. En ökad användning av videoteknik och telefondeltagande vid sammanträden kan dessutom motverka effekterna av de längre avstånden.

För allmänheten innebär förslagen att många människor får längre väg till domstolen vilket kan minska möjligheterna till insyn i domstolarnas verksamhet genom närvaro vid offentliga sammanträden. Då handläggningen i stor utsträckning är skriftlig och då det åligger domstolarna att dokumentera det som avhandlas vid ett sammanträde i ett protokoll torde möjligheten till insyn inte påverkas i någon större mån.

Även om det inte finns något som stöder att kvaliteten i domstolarnas hantering av ärendena brister idag kan det antas att en koncentration till ett mindre antal domstolar leder till en ökad exponering av ärendetyperna, vilket i sig bidrar till upparbetad erfarenhet och ökad kompetens på sikt. Detta torde leda till ökad effektivitet vilket är till gagn för den enskilde medborgaren.

9. Tid för genomförande och övergångsbestämmelser

Förslag: Domstolsverket föreslår att det införs övergångsbestämmelser innebärande att nya forumregler endast träffar ärenden som inleds efter ikraftträdandet.

I fråga om ikraftträdande och tid för genomförande av reformen bör ett införande anpassas efter den grad av koncentration som beslutas av regeringen.

Om regeringen väljer att gå vidare med reformen kan det innebära relativt omfattande förändringar i tingsrätternas verksamheter. Därför behövs väl tilltagen tid för omställning.

När de gäller tiden för genomförande menar Domstolsverket att tiden är beroende av vilken lösning som regeringen väljer att gå vidare med. En

större förändring kräver med tid för att ställa om domstolarnas verksamheter.

I det fall regeringen anser att en stark koncentration bör genomföras är det Domstolsverkets bedömning att reformen bör genomföras två år efter beslut om införande. Om regeringen föredrar förslaget med 25 tingsrätter behövs endast ett år från beslut om införande.

För reformen rörande forum för ärenden om företagsrekonstruktion bedömer Domstolsverket att reformen kan träda i kraft sex månader efter beslut om införande.

Forumbestämmelserna bör under alla förhållanden inte träda i kraft i samband med långvarig sommarledighet. Detta då förändringar av denna typ bäst hanteras när personal på domstol och på Domstolsverket är i tjänst. Ett ikraftträdande vid ett årsskifte innebär att förändringen sker i samband med att ett nytt verksamhetsår startar vilket underlättar i resursfördelningsprocesserna med domstolarna.

Några remissinstanser har lyft frågan om hur den innevarande ärendestocken ska hanteras när forumbestämmelserna träder i kraft och efterlyser övergångsbestämmelser.

Även Domstolsverket gör bedömningen att det är nödvändigt att införa övergångsbestämmelser. Den lämpligaste ordningen är att inliggande konkursärenden hanteras av tingsrätterna där de inletts och att forumändringen endast avser nyinkomna ärenden. I fråga om efterbevakning/efterutdelning i avslutade konkurser bör den domstol som fattade beslut om försättande i konkurs vara behörig att handlägga frågor som uppkommit efter ärendets avslutande. Detta då denna domstol har bäst kunskaper om konkursärendet.